

H.S.

1934

ANNES

JOANNES

PORTUGALLIÆ REGES.

JOANNES

DE WOLFFENBUTEL

JOANNES
PORTUGALLIÆ REGES
ADVIVUM EXPRESSI
CALAMO
P. EMMANUELE MONTEYR
LUSITANO
Congregationis Oratorij Presbytero, Trium Ordinu
Militarium Examinatore, Regiæ Academicæ Sodalio.
C. Æ L O
ANGUIL. FRANC. LAUR. DEBATE
PARISINO,
Regio & Academiæ Cultor, Inventore, Deliniator
Calco-graphicus

ULISSI
ois FRAN
in Re

ANNO MDCCCXLII.
Solitis obtentis facultatibus.

JOANNI V.
LUSITANORUM REGI
MAGNIFICO.

N T I B I
TE, TUOSque fistimus,

Ut quidquam
TE dignum sistamus.
Dignum TE Opus
Reddit materia ;
Utque etiam reddat forma ,
TIBI sacrandum.
Quod enim
In TE definit ,
Si à TE incipiat ,
Evadet
Omnibus numeris absolutum.
Non debuit
Alteri à TE
Esse dicatum ,
Cùm
A'TE, & à TUIS fuerit dictatum.
Illud
TUI dictarûnt

Regum Exemplaria exhibendo ;

TUque

Illorum exempla superando.

In eo

Majorum TUORUM

Insonant dotes,

Probitates , virtutes ;

His ,

Quas advivum expressæ
Veluti loquuntur Icones ,

TUÆ respondent ,

Quasi Echònes ,

Cùm

Per quæ illi finierunt ,

Inciperes.

Regnum ,

Quod rexerunt , regis ;

Redivivos exhibes ,

Dum

Dum vivis;
Additusque Illis,
Illos addis
Major Illis;
TUOS enim Majores facis.
Eorum quilibet
TUI repræsentat partem;
TU verò
Illorum Compendium:
Unus multiplex,
Inter multiplices
Singularis.
Agunt Illi
Alexandros, Cæsares,
Cæterosque Heroes,
Non ultrà progressuri.
TU
Eosdem agis,

Et ultrà progredereis.
Satisque foret,
Quòd
Ultrà posses,
Ut excederes.
Illi
Debent tempori,
Quòd
TE præcesserint;
TU TIBI,
Quòd
Eos
Prædecessores superes.
Unum verò
Eorum gloriam
Reddit incomparabilem,
Nempe,
TE genuisse;

Hanc

Hanc tamen
A' TE accepere;
Factum enim est,
Ut
Eorum sanguinis hæres
Eos quoque
TUÆ gloriæ Hæredes
Efficeres.
Ergo
REGUM OPTIME,
Ut
Ab Illis adepta,
Et à TE addita,
Per TE
Fiat sempiterna,
Accipe
Quem sacramus Librum,
Seu potius

Speculum,
Et Icones , & facta exhibens
TUORUM, & TUA;
Idque etiam magnificentiæ
TIBI augebis,
Præ TUIS,
Scilicet ;
Sacratum
Accipere à nobis.

JOANNES I. PORTUGALLIAE
REX.

G. J. L. Debrin sculptor Remis 1790 et sculptor 1792

JOANNES I.
PORTUGALLIÆ REX.

JOANNES
*Petri Primi
Lusitanorum Regis Filius,
Aprili mense natus,*

JOAN. I.

A

Ostendit

JOANNES

*Ostendit,
Ut ille terris latitiam,
Ita se Patriæ
Aperire felicitatem.
Ulyssipo,
Urbs ea septicollis,
Dedit vagienti cunas,
Jam tum
Novo Incolæ
Aut ascensum,
Aut eminentiam præfagiens.
Undenis,
Ac ad discendum
Vix aptus,
Declaratur
Magister Equitum.
Cùm reptare desiit,*

Equitibus præesse cæpit :
Et bellis bullas ,
Et prætextam mutavit sago.
Ab Eleonora in carcerem trusus
Intentatam sibi mortem
Evasit :
Insidias pertæsus ,
Acquiescere non potuit ,
Quin
Eas effugeret.
Fratris dedecus
Vel ut expiaret ,
Vel ut dedecoris
Suspicionem tolleret ,
Ouriensem Comitem
Ferro transfodit ;
Eo forsitan ductus consilio ,

*Regium ruborem
Non aliter reddi posse,
Nisi per sanguinem.
Defuncto Fratre,
Nutantes populos
Ad libertatem vocaturus
Fecit,
Ut JOANNES in vinculis
Fieret
Vox clamantis:
JOANNES scilicet Princeps,
Ab Hispano Rege detētus in carcere,
Qui
In vexillis depictus
Catenis oneratus,
Suis vinculis
Populos traxit,*

Ac strictius
Pro Defensore colligavit.
Munus acceptum
Ut impleret,
Et terrâ, marique
Suos defenderet,
Ulyssiponensem arcem
Ratione victam,
Obsidione perterritam
Sine armis cepit;
Classemque oppositam fugavit,
Non tam ipse,
Quàm Cœlum,
Quod,
Immissa peste,
Sibi suppetias advènit.
Ex Defensore

*Rex est proclamatus,
Adnitente in primis
Joanne illo à Regulis
Jureconsulto,
Qui
Stylo suo
Corruentem Rempublicam fulsit ;
Ut intelligant Potentes
Plus sæpe debere se libris,
Quàm armis ;
Et nullam hostibus
Maiorem inesse calamitatem,
Quàm à calamis ;
Siquidem
Valentiùs pugnatur stylis, quàm telis.
Conimbricam ingressum,
Regem pueri salutarunt ,*

PORTUGALLIÆ REG. 7

*Equitantes in cannis,
Mox viri pleni canis,
Sed non multò post
Hispanus in Conimbricam irruens,
Non paucos elingavit,
Ignorans,
Nihil aliud esse
Linguas è civibus avellere,
Quàm famæ addere
Crudelitatem vulgaturæ.
Haud hac placatus,
Imò
Severioreffrænis in pœnam,
Aliis manus, pedesque aliis
Amputari præcepit,
Eo forsitan astu,
Ut se*

*Ab eorum ictibus, & incurſibus
Tutaretur.*

Expiavit tamen immanitatem

Aljubarrota Pagus,

Ubi JOANNES

Cum Hispano de Corona diſceptās,

Et coronam, & palmam reportavit;

Quam victoriam

Adverſo ſibi Soli vertendam

Diſtitabat Hispanus,

Fateri coactus

(Vel invitus)

Adverſus eum

Pro Luſitanis Cælum pugnare.

Hinc

Fuſus, ac proſtigatus diſceſſit,

Atratusque, atque pullatus

PORTUGALLIÆ REG. 9

*Per septem annos incessit,
Seu ut eo modo
Suum mærorem ostenderet,
Seu ut quoquomodo
Nostros triumphos obscuraret.*

*Posthac
Urbes, Pagos, Loca
Vi, terrore, deditioe
Aut Sibi JOANNES comparavit,
Aut restituit;
Excubiæ, & laborum pretio
Mercatus,
Vel Sibi adversantibus,
Felicitatem.*

*Nec
Hispanorum vis, aut multitudo
Hosce triumphos imminuit,*

Quin adauxit;
 Cùm enim JOANNES
 Et plures, & robustiores invasit,
 Et plurimum, & robustiorum
 Victor evasit,
 Quorum
 Et vim domuit,
 Et cervicem calcavit,
 Non tamen pressit;
 Neque enim
 Hostes voluit opprimere,
 Sed subdere, & inclinare.
 Non pauci
 Sponte sua victi
 Sese tradiderunt victori;
 Rati,
 Fore sibi gloriosius

*Tanto Principi libertatem sistere,
Quàm vendere.*

Interea JOANNES

Philippam

Angliæ atavis editam Regibus

In sceptri sociam, & coronæ

Elegit.

Pater Patriæ

Noluit eam Matre orbari.

Regnum,

Quod victoriis oneraverat,

Solus noluit sustinere ;

Proinde

Conjugem addidit,

Ut

Utroque fultum

Permaneret

*Et firminus, & elatius.
Quietis impatiens
Post victum Hispanum,
Sacratius bellum adortus,
Lacessivit Afros:
In Ceptam
Plenis velis contendens,
Vix eam obsessit,
Expugnavit,
Apprehensamque
E' Barbarorum potestate solvit,
Ut sanctiorem
Deo sacraret.
Dei jura roboravit suis,
Ut pareret, quibus par erat.
In Lusitaniam reversus,
Probè sciens*

*Non minorem esse virtutem,
Quàm quærere, tueri parta,
Regnum,
Quod acquisivit
Armatae Palladis telo,
Togatae tutelâ
Servare voluit.*

*Idcirco
Justiniani Codicem
Evulgari fecit,
Omnibusque Scientiis, & Artibus
Instrui curavit.*

*Strenuus ignorantiae hostis,
Non nisi validis, & disertis
Voluit imperare.*

*Fortitudinem
Dei timore roborans,*

*Et sapientiam
Pietati conjungens,
Exercituum Domino
Et vertit victorias,
Et retulit gratias,
Quas
Perennes habiturus
Exegit Monumentum
Ære perennius:
Scilicet
Monasterium Batagiæ,
Futurum posteris
Exemplum, & signum
Virtutis brachij,
Et
Virtutum animi.
Æquè ac Dominico,*

Francisco deditus,

Huic

Leiriense posuit Monasterium,

In quo,

Si magnitudinem non cohiberet,

Ut Minoribus se aptaret,

Minus faceret.

Virgini

Ab Oliva nuncupatæ

Guimaranense sacravit Templum,

Ratus

Deberi Dei Templo

Regale Ædificium.

Ad illud,

Plura millia passuum

Pedibus conficiens,

In annum ventitabat;

*Seque ipso
In libra ponderato,
Tantundem argenti pondus
Offerebat.*

Scilicet

*Appensus in statèra,
Neque tamen
Inventus est minus habens;*

Sed

*Pluris hinc fuit habendus,
Et à posteris librandus.*

Eo regnante,

*Canonicorum Euangelistæ
Congregatio*

*Ulyssiponem adiit,
Ibique fulgère cæpit;
Accesserunt*

*Soli elucescenti Aquilæ Pulli,
 Propiùsque
 Radios cum ebiberent,
 Quidni
 Opera lucis ederent?
 Bonifacium Nonum exoravit,
 Ut in Metropolim
 Ulyssiponensem Sedem
 Erigere permiserit;
 Sublimior Religionis spiritus
 Haud posset non meditari
 Ecclesiæ sublimitatem.
 Annuit exoratus
 Bonifacius,
 Ejusque preces bonifaciens,
 Inde Eum
 Maximi fecit,*

Libenter passus
Se
Concessionis gratiâ
Ab eo superari
Postulationis gloriâ.
Verus æquitatis æstimator,
Cùm reddiderit,
Quæ erant Dei, Deo;
Voluit etiam reddere,
Quæ erant Cæsaris, Cæsari;
Decrevitque
Plura sibi Palatia ædificari;
Nempe
Ulyssiponense, & Schalabitanum,
Cinthicum, & Almeirinum;
Eaque omnia magnifica,
Sinminus

*Tanto Domino minora;
 Neque enim Ars posset,
 (Quamvis vellet)
 Condere paria.*

*Pater Patriæ
 Qui meruit appellari,
 Miserosum etiam Pater
 Debuit dici;*

*Ita enim
 Egestatem sublevavit,
 Ut in dubium
 Verti possit:*

*An pluribus hostibus vitã ademerit?
 An pluribus Civibus vitam aluerit?*

*Veritus autem
 Ne reus fieret Justitiæ,
 Equã lance*

*Clementiam, & severitatem
Trutinavit.*

Dum

Pro meritis utramque destrubuit.

In se conspirantem

(Velut olim Gigantes in Jovem,)

Haud absimili

Punivit supplicio ;

Ministrato, pro fulmine,

Incendio.

Neque enim nigrum adeo nefas

Aliâ deberet expiari pœnâ,

Quàm flammâ.

Illustrem Cubicularium

Non tam in se ausum,

Quàm

Regiâ abusum,

Cùm
E' Cupidinis
Non posset amovere incendiis,
Vulcani
Destinavit flammis:
Vel
Ut tam nefarii criminis
Atrocitatem clariùs ostenderet,
Vel
Ut patefaceret,
Ad tale flagitium plectendum
Vix hominum manus sufficere,
Et
Vi Elementorum opus esse.
Fortunæ
Non tam debitor, quàm Prudentiæ,
Securitatem quæ sivit,

Ut inveniret ;
 Nec invenit
 Antequam quæreret.
 Palmas ,
 Quas tulit ,
 Labore , vi , & ferro secuit ;
 Utque
 Immarcescibilem coronã intexeret ,
 Sudoribus irrigavit .
 Duces ,
 Se Duce , egregios fecit ,
 Strenuissimosque præfecit ;
 Quos inter
 Nonium
 Regni Comitem Stabilem
 Constituit ,
 Utpote cui

*Debere se fassus est
Regni stabilitatem.*

Hic

Ille Nonius est,

Qui

Multarum Copiarum Ductor,

Posuit tyrocinium victorias;

Et

Post debellatos hostes,

Ne inglorius viveret,

Dum non pugnaret,

Sibi ipsi

Bellum indixit;

Innumerisque virtutibus stipatus,

De se ipso

Triumphum reportavit;

Non

Aperto Campo;
Sed
Carmelli inclusus Colle;
Ubi
Cilicium præferens baltheo
Cecinit receptui.
Interea
JOANNES,
Qui
Regnum sibi ædificavit,
Vidit illud
Octo filiis è Philippa susceptis,
Quasi totidem innixum columnis.
Prima
Ithalami fecunditatem detexit
Blanca,
Quæ

(*Auroræ emula*)

*Vix apparuit , disparuit ,
Vix nitorem sparsit , abscondit ,
Enatæque risus
Denatæ fletibus immiscuit.*

Huic ,

(*Veluti Sol*)

*Successit Alphonsus ,
Qui
Duo lustra emensus ,
Immensisque
Virtutum splendoribus illustratus ,
Bracaræ sepultus Augustæ ,
Eam
Augustiorem reddidit ,
Vivens moribus ,
Mortuus cineribus.*

*Tertium obtinuit locum,
Qui
Etiam obtinuit Regnum,
Nempe
Eduardus,
Hæres
Paternæ Dignitatis, ac Virtutis.
Petrum
Assequuta est Conimbrica
Ducem;
Elisabethaque
Jametis Comitis filia
Sponsam.
Præfuit Christi Militiæ
Henricus
Visiensis Dux;
Joannesque*

Regni Comes stabilis
Divi Jacobi Militiæ præfuit :
Pares fecit utique
Et natura, & gratia
Sanguine, & Dignitate.
Vidit Ulyssipo
Ferdinandum
Avisiensis Ordinis Magistrum,
Flevitque
Africæ catenis onustum,
Ibique mortuum;
Scilicet
Periit
Obstrictus vinculis servitutis
Ab illis,
Quos voluit trahere
Vinculis Charitatis.

*Denique
Elisabetham
Adeptus est Sponsam
Philippus
Tertius Burgundiæ Comes,
Ut
Regna etiam extera
Lusitana Soboles
Illustraret;
Ac si Deus
Eam multiplicem indulserit,
Ut
Omnibus splendorem
Afferret.
Per id temporis
Evoluebatur annus
Millesimus quadringentesimus*

Septuagesimus quartus,
Quo
Ætatis
Sextum supra septuagesimum
Enumerans,
Fati necessitatem
Elusit JOANNES;
Quippe qui
Licèt obiisse videretur,
Seculorum omnium venerationem
Cùm promeruerit,
Ahuc vivit;
Ipsasque tenebras,
Quas
Pati debuit moriturus,
Deficiens sol
In se recepit.

*Tandem
Quiescit
Cum Regibus, & Principibus
Regali,
Quam ædificavit sibi,
Solitudine
In Monasterio Batagiæ,
Ubi
Etsi in pace quiescit,
Ad signum Tubæ,
Ut bellator,
Surrecturus.*

JOANNES II. PORTUGALIAE
REX.

G. F. L. D. sculp. Regius. inv. sculp. 1743.

JOANNES II.
PORTUGALLIÆ REX.

JOANNES
*Ab Alphonso Quinto,
Et Elisabetha
Lusitaniæ Regibus procreatus,
Non sine*

Peculiari

*Peculiari mysterio
Nativitatis ordine*

Fuit tertius;

Ac si

Natura duobus præluderet,

Ut Eum

In lucem ederet.

Ulyssipone natus

Majæ dicato Mense,

Futuræ magnitudinis

Et à loco, & à tempore

Sortitus est signum.

Eloquens

Adbuc infans,

Potiùs ad docendum,

Quàm ad discendum

Natus videbatur:

*Didicit tamen
Omnes scientias,*

Ut

*Nulla non modo
Fieret sapiens,
Naturâ, & Arte.*

Patre

Doctore, & ductore

Posuit tyrocinium.

Regia Indoles

*Quid non egregium spondèret
Regio magisterio, & exemplo?*

Didicit utique

Mores regere,

Arma cœptare,

Hostes hostire.

Zilam,

*Quam primam obsedit,
Expugnavit:*

Ast

Disceptatum est diu de victoria;

Forfitan

Ut JOANNI

Gloriosior extiterit,

Dum

Multo sanguine Maurorum

Steterit.

Equidem

Tot hostias, quot hostes jugulavit,

Cùm acueret ut fulgur

Gladium suum.

Ex hoc tamen

Quòd

Luna tota facta est sicut sanguis,

Non abs re dixeris
A Luna
Signum diei festi;
Namque
Ibi Alphonsus
JOANNEM
Oarmavit Equitem,
Ubi ille
Exarmavit equites;
Factumque est
Victoris præmium
Victoriæ instrumentum.
Ense donatus
Acquiescere non potuit,
Quin eum educeret,
Ut protegeret
Dei causam,

*Et protenderet
Regni gloriam.*

Idcirco

*Taurenſi (quod aiunt) prælio
In Hiſpanum exercitum irruit ,*

Quem ,

Si non funditus evertit ,

Magnâ tamen ſtrage

In fugam convertit ;

Et Patrem ,

Patrisque aciem

In hoſtico laborantem ,

Non viam inveniens ,

Sed enſe

Faciens

Reduxit incolumem ;

Forſitan

*Improbaretur temeritas ,
Ni virtus probaretur pietas .*

*Jubente Patre ,
Rex est appellatus ;*

*Verùm
Onus tituli admisit ,
Et tituli honorem dimisit ,*

*Nè
Gemino sole
Irradiaret Lusitania ;*

*Novo tamen
Et justiori titulo
Rex meruit appellari ,
Cùm tituli honorem rejecit ;*

*Nemo enim
Digniùs coronam cingit ,
Quàm*

*Qui abjicit.
Regnum,
Non ab hominum arbitrio,
Sed à Deo
Regnorum arbitro
Voluit accipere;
Ea propter
Imperij habenas non ante suscepit,
Quàm
Pater è vivis sublatus
Eas reliquit.
Bis coronatus,
Utpote qui
Pluribus Regnis imperare dignus,
Ne
Majestati deesset
Honor debitus,*

*Induit Purpuram,
Insimul & authoritatem.*

*Hanc
Regni Primores
Haud veriti sunt, uti par erat;*

*Imò
Propriâ abusi,
Ab illa verebantur.*

*Ast
JOANNES,
Ut innueret,
Se,*

*Quem Regem salutabant,
Non penes vocem
Esse Regem,
Ostendit
Se penes authoritatem.*

Voluit

De eo omnes certiores reddere;

Nempe,

Regem esse solem,

Stellas Dinastas,

Qui

Non autoritate propriâ,

Sed

A Rege acceptâ,

Ceu luce à sole mutuâtâ,

Deberent splendescere.

Præterea

Regum esse præcipere,

Clientum

Præcepta facessere,

Mentem explorare,

Nutibus obedire,

*Servitute libera ,
Fidelitate necessaria ,
Obedientia cæca.*

Verùm

Cùm

Nonnullos longè aliter se gerere

Animadverteret ,

Animadvertit in eos.

Verus æquitatis amator

Plus æquo sese extollentes

Non tulit.

Idcirco

Quorundam capita dejecit ,

Ut majestatem Regis

Demissè venerarentur.

Homo supra omnem timorem ,

Quòd

*Nil sibi timuerit
Vel ab iis,*

*Qui
Plus timeri solent occisi,
Quàm
Viventes.*

*Marchionis Montemajorensis
Reipublicæ statum
Molientis convellere,
Effigiem præcepit decollare,
Ut*

*Illius simulacrum daret poenas,
Cujus pedibus
Timor
Addiderat alas.
Immeritò
Crederetur incolumis,*

Cùm vixerit
Reus, profugus, exhonoratus.
Ducem Visiensem
Ut conjuratum examinavit,
Exanimavit;
Ne
Diu respiraret vivus,
Postquam
Perfidia spiravit virus.
Non deberet tamen
Cadere Regis dexterâ
Homo mentis adeo sinistra,
Nisi
Eo tantùm
Quòd
Sola Regis dextera
Uno posset impulsu

*Erectam perfidiam sternere;
Collapsamque Rēpublicam erigere.*

Post sedatos

Hosce tumultus

Non sedit;

Neque enim

Voluit tantum

Imperium pace quietum,

Sed

Bello etiam gloriosum.

Cælestium sphaerarum motus

Ac si

Æmulator existeret,

Cum illæ

Remetirentur Cælum,

Mensus est solum,

Et salum;

Siquidem
Guineæ explorandæ cupidus,
Quasi
Lusitaniæ
Confinibus angustatus,
Classem adornari jussit,
Cui
Jacobo Duce præposito,
Congi
(Ut appellant) Regnum
Detexit,
Lisæque Coronæ addixit.
Primus Guineæ Dominus
Meritò appellandus;
Quippe qui
Primus animum appulit,
Ut Dei Fidem

Illi appulerit.

Ea

Erat animi pietas,

Ut

Non tam sibi, quàm Deo

Imperia acquireret,

Acquisita reformaret.

Idcirco

Primâ in Æthiopia Arâ

Ejus auspiciis

Vero Numini sacratâ,

Reddidit Deo cultum,

Christo Templum,

Ecclesiæ honorem,

Sibique

Facti gloriam,

Quantumvis

*Et ipsam Deo verteret.
In ea Guineæ parte,
Ex auri copia
Mina appellata
Excitari jussit Castellum
Divo Georgio sacrum,
Eo scilicet
Ductus consilio,
Sua interesse
Arces extruere,
Extructasque
Divorum auxilio committere,
Ut starent.
In Mauros
Expeditionem decernens,
Azamorij Civium
Legatos recepit,*

Per quos
Illi
Sese dedere exponebant ,
Forſitan
Armorum formidine conſternati ,
Vel potiùs
 JOANNIS reverentiâ devicti.
Nondum tamen
Hiſce trophæis
Extinguebatur ſatis
Gloriæ ſitis;
Adeo vehemens erat ,
Ut
Solo extingueretur Oceano.
Ea propter
Solvit è Tago ,
Ut dominaretur

A' mari usque ad mare.
Unde gloriam exquisierit
Post superatos ultimos limites,
Nisi
Post ultimos fines ?
Ad detegendum Orientem
Tres naves instruxit,
Promontoriumque Tormentorium
Detexit,
Quod
A' bona (quam induxerat) spe
Bonæ spei Caput
Appellatum est;
Ut inter se convenirent
Nomen, & omen.
Nequam verò
In Indiam

*Intentatam viam relinqueret,
Misit
Qui eam
Terrestri itinere detegerent.
Nimirum
Adeo suis confidebat,
Ut eos
Nullâ non viâ
In ardua mitteret;
Sciens
Idem esse mittere,
Ac
Meritâ onerare,
Viasque fortunæ
Augere
Eorum, & suæ.
His autem*

Expeditionibus
Pecuniam
Adeo ingentem consumpsit,
Ut
Incertum judicatu reliquerit,
Fueritne
In acquirendis Dominiis sollicitior;
An
In erogandis largitionibus
Liberalior?
Hisce
Exteriorum benevolentiam traxit;
Domesticorumque
Voluntates obstrinxit;
Præsertim
Cùm
Magnâ grassante pestilentia

*In Provincia Transtagana,
Totus incumberet,
Ut eam extingueret.*

*Rectius ducens
Clientum vitæ consulere,*

*Quàm
Thesuros asservare;*

*Utpote cui
Utiliores videbantur
Virorum Copiæ,*

*Quàm
Auri copia;
Magisque libranda
Vis ferrea,*

*Quàm
Pondera argentea.
Hinc*

Bellica virtute præditos,
Ac
Animi præstantiâ distinctos
Et studio amplecti,
Et donis
Afficere solebat;
Ut
Regali indulgentiâ
Evaderent præstantiores.
Natalium splendore illustres,
Sed
Animi virtutibus deficientes
Ad Reipublicæ munera
Ineptos dijudicabat;
Eosque tantùm
Credidit dignos,
Qui

Se ipsos
Fecerint benemeritos.
Civium constantiam amabat,
Animosque
Rectos, ac vividos
Non contundere, & deprimere,
Sed
Fovère, & attollere
Consuevit.
Sapientes, ac Doctos,
Quasi
Reipublicæ Astra ducens,
Regiæ Expeditioni admovit;
Quidque,
Nisi
Regni splendorem portenderet
Magna hæc Astrorum conjunctio,

Cui
Præerat JOANNES
Ut Luminare Majus?
Jure tamen
Eum
Et solem, & sapientem dixeris,
Cùm
Præesset, & dominaretur Astris.
Uti litteris,
Atque armis,
Ita
Et opibus
Rempublicam stabilivit;
Utque
Faceret divitem
Quam fecerat pulchram,
Omni sollicitudine

Commercium augère studuit;

Cùm

Optimè noverit

Haud aliter,

Quàm

A Civium opulentia

Fieri Reges opulentos.

Ne tamen

Quorum utilitati consuleret,

Morum rectitudini

Non providèret,

In ludentes

Severè animadvertit,

Ædesque publicas

Ludis prohibitis frequentatas

Cremari jussit,

Ne

Ædes privata

Noxiori cremarentur incendio.

Pauperum ægrotantium misertus

Valetudinarium magnificum

Ulyssipone edificavit,

Ut

Noverint clientes

Illi debere vivere,

Cui

Debuerant valere.

Nullus fuit,

Qui

Eum

Irritâ prece rogaverit,

Imò

Nullus,

Cujus preces

Non prævenerit,

Si

Præviderit.

Prævidebatque;

Suis siquidem

Invigilabat.

Monetæ

Regis specie,

Regnique stemmatibus cussæ,

Et pretio auctæ

Hanc inscriptionem adjecit,

Nempe,

Justus ut palma florebit,

Illicque

Justi nomen indidit.

Profectò

Et si

Inscriptio deficeret ,
Satis
JOANNIS species
Iustum indicaret ,
Regnique stemmata
Pretium auferent.
Sacellum Aulicum ,
Ad quod
Identidem oraturus convenerat ,
Magnificè
Instrui curavit ,
Cùm
Non sineret
Regiam
Immodicâ supellectili exornari ;
Crediderim
Id sufficere ,

Ut

*Hæc Regia universas
Longè vinceret splendore,
Nempe,
Adeo eximiâ nitescere pietate.
Inerat Ejus authoritati
Plus ponderis,
Quàm
Aliorum Principum
Armis.
Nec mirum;
Quandòquidem
In Eo inerant
Omnium Principum
Virtutes.
Ad has
Imperatoris, & Imperij res*

(Utique magnas)
Historicè conscribendas
Angelum Politianum
Egregium tunc temporis virum
Invitavit,
Ne deficeret fastorum nobilitas
Factorum nobilitati.
Tot Regni splendoribus
Ut
Lucem adderet illustriorem,
Fugales adjunxit tædas,
Verèque
Sponsus sanguinis factus,
Eleonoram
Ferdinandi filiam,
Duxit uxorem.
Quis neget,

Strictiùs ab ea dilectum iri,
Cui
Duplici nodo
Meruit alligari,
Nempe,
Conjugio, & sanguine?
Alphonsum,
Quem
Susceperat Filium,
Vix natum, & nuptum
Vidit ablatum.
Forſitan
Annoſum æternitas credidit,
Dum
Merita numeravit,
Maturumque Coronæ abſtulit,
Ne diutiùs

Terrenam cogeret expectare,

Qui citius

Cælestem poterat cingere.

Profectò

Non incongruè

Dubitarès,

An cum Cælo

Officiis certaverit JOANNES;

Quippe qui

Eandem citò

Illi

Prolem obtulit,

Quam

Diu dilatam

Ab illo accepit.

Successore orbatus,

Extremoque morbo appetitus,

*Ne Regnum
Omnimodam
Pati cogeretur orbitatem,
Illud
Emmanueli
Testamento legavit;
Cumque illo
Visum est
Legasse magnanimitatem
Etiam mortuo
Superstitem.
Tandem
Post expletos
Quadraginta ætatis annos,
Et octo menses,
Octavo Kalendas Novembris,
Anno*

*Millesimo quadringentesimo
Nonagesimo quinto
Alborij occubuit,
Non sine
Veneni suspicione.
Forfitan
Tanti Viri fortitudinem
Mors reverita
Haud illum
Aggredi auderet,
Nisi
Per dolum.
Vix tamen
Crederetur mortalis
Adbuc mortuus,
Cum
Reperiretur incorruptus.*

*Rex utique incomparabilis;
Amisit vitam,
Non verò
Integritatem!
E' Maxima
Ædium Sacrarum
In Bataliam translatus
Regio Conditorio quiescit;
Non tamen Ejus fama;
Quippequæ
Illius laudes vulgatura
Æternùm volabit.*

JOANNES III PORTUGALLI
REX.

G. F. D. d. r. i. c. s. c. u. l. p. t. o. r. R. e. g. i. u. s. i. n. v. e. n. i. t. e. t. s. c. u. l. p. s. e. t. 1742.

JOANNES III.
PORTUGALLIÆ REX.

O A N N E S
*Ab Ulyssipone locum ,
A^o Junio diem
Nasciturus accepit ,*

JOAN. III.

Ii

Natus

Natus
Utrique rependit ;
Hinc enim evasit
Civitas augustior, dies felicior.
Emmanuelem , & Mariam
Habuit Parentes ,
Adeo excelsos ,
Ut
Eum ederent ,
Qui
Eos excelsos reddiderit ,
Ni invenerit.
Adbuc Infans ,
Visus est Vir ;
Neque enim ætas
Discriminabat Infantem ,
Quem

Mores effingebant senem.
A natura, aut indole
Veluti instructus
Haud indignit disciplina;
Habuit tamen
Ad Scientias, & Artes
Magistros apprimè doctos;
Quippe qui
In Eo,
Scientiarum compendium
Exhibuerunt.
Ætate adhuc florens,
Sed conjugio
Jam maturus,
Duxit uxorem
Catharinam
Philippi Primi

*Hispaniarum Regis Filiam;
Nullusque
Adeo par extitit hymeneus,
Si Sponsorum
Trutinentur dotes
Cum animi, tum corporis.
Illum tamen
Ita parem
Reddidit sine pari
Thalami fecunditas,
Quæ
Et Cælo, & Solio
Principes procreavit.
Scilicet
Cælo
Elisabetham, Beatricem,
Emmanuelem, Dionysium,*

Et Antonium ,
Raptos
Non multo post natos ,
Interque eos
Etiam
Spiritus Domini rapuit Philippum.
Solio verò
Joannem , & Mariam ,
E' quibus ,
Hæc
Hispano felicitatem peperit ,
Antequam ascenderet ;
Ille
Lusitano dolorem intulit ,
Antequam sedèret ;
Quippe quem
Decem & sex ætatis annos

*Enumerantem
Mors abstulit;
Citò mortuus,
Maturarum rerum
Conditionem subiit;
Cùm propinquaret ad summum,
Necessum fuit
Properare ad exitum.
Sublimioribus virtutibus ornato
Nil supererat,
Nisi Cæli solium.
Attamen
JOANNES,
Ceu prolem
A Deo commodatam, & repetitam,
Deo sponte restituit,
Cùm repetiit;*

*Nec tot ictibus imminutus ,
 Nec tot verberibus fractus ;
 Haud aliter, ac rupes
 In se furentes undas
 Frangit potiùs ,
 Quàm
 Patiatur.
 Idcirco
 Defecit quidem prole ;
 Non tamen
 Fortitudine ,
 Non integritate ,
 Imò
 Pene incomparabili
 Id perferens ,
 Propriorumque scelerum
 Supplicio ducens ,*

Perennes deducebat lacrimas.

Meritò

Verteretur in dubium;

Fueritne

Regiæ pietati laudabilius

Commissa scelera flere;

An

Tot natorum funera

Siccis oculis spectare?

Siquidem

Spectavit etiam

Emmanuellem

Vix in lucem editum,

Luce functum.

Neque tamen

Hunc,

Et Eduardum

*Flevit natos ,
 Nisi ,
 Quia notbos.
 Prior
 Innocens sublatus est ,
 Quin malitia
 Mutaret intellectum ejus ;
 Posterior
 Bracharensi Insulâ insignitus ,
 Ovium curâ
 Longè sedulus ,
 Historiarum
 Apprimè doctus ,
 Vitâque probatissimus
 Satis erat ,
 Ut JOANNEM
 Redderet felicem ;*

*Et quidem
Uterque
Feliciorem redderent,
Ni
Patrem dicerent;
Iustiolem,
Ni
Pœnitentem facerent.
In hoc rerum cardine
Non quieuit,
Sed
Regni vires ad augendas
Totus incubuit.
Quid,
Nisi fortitudinem
Meditaretur Rex fortissimus?
Quid,*

Nisi populorum incolunitatem

Populi columen?

In iis,

Quas fundavit,

Civitatibus,

In iisque,

Quas

Obsidione devicit,

Nonnullas arces

Extrui præcepit,

Ut servaret incolumes,

Quas

Sibi fecerat vectigales.

Crediderim tamen

Regno,

Cui

Tantus præerat Imperator

Nullum opus esse munimentum,

Cùm

Ejus tantùm reverentia

Tutius fuerit

Munimen.

Bello

Nullus Illo fuit felicior;

Nullus siquidem

Fuit justior.

Non plures reportavit victorias ,

Quia plures

Non ausi sunt hostes

Appetenti resistere,

Resistentem appetere.

Solo nomine

Pressit rebelles,

Cohibuit effrænes,

Ac
Amicâ pace
Timorem incutiens,
Omnium benevolentiam traxit,
Quin extorserit.
Universos Europæ Principes
Habuit cultores,
Dum coluit universos,
Interque eos
Voluit esse nullius,
Ut esset omnium.
Erat utique
Ejus benignitas
Singularis
In singulos
Cùm Exteros,
Tum

*Domesticos,
Quorum
Æquè dominabatur voluntatibus,
Ac diligebatur mentibus;
Cùmque
Ad Regem noverit spectare,
Et Patrem, & Judicem
Clientum gerere,
Ut Pater
Supplicia
Amore temperabat;
Utque Judex
Crimina
Severitate puniebat;
Profectò
Munus utrumque miscuit,
Non confudit,*

Cùm
Juris publici Judicem,
Jurisque privati Patrem
Adeo exactè perageret,
Ut nemo
Quemquam impunè offenderit;
Neminem
Quisquam injustè oppresserit.
Eapropter
Magna cura
Fuit illi Curia;
Nullaque elapsa est hebdomada,
In qua
Eam semel non adiret,
Ut judicio de reis
Interesset.
Horum sæpe misertus;

*In clementiam potiùs,
Quàm
In severitatem
Vergebat,
Eosque
Aut omni supplicio absolvens,
Aut leviori afficiens,
Dictitabat,
Potiùs velle
Reos
Facti pœnitentes,
Quàm factis
Detestabiles;
Clientes
Potiùs beatos
Adeptione boni,
Quàm*

Depulsione mali;
Subditos
Potius affectos
Ad Reipublicæ munera,
Quàm infectos
Atrocitate pænæ.
Eo ductus consilio
Abrogari fecit legem,
Latronum fronti
Maculas inurere jubentem;
Ne
Ruborem adimeret sceleratis,
Incuteret correctis,
Et utrosque
Denigrans,
Semel reos,
Perpetuò redderet mulctatos.

*Nemo utique
Humaniozem exhibuit pietatem ;
Siquidem
Ea est diviniór,
Quæ
Potest parcere, cùm vult ;
Eaque humanior,
Quæ vult,
Cùm potest parcere.
Hac consuetudine ignoscendi
Factum est,
Ut corrigeretur
Consuetudo peccandi ;
Quam quidem felicitatem
Obtinuit JOANNES
Non pœnâ,
Sed pietate.*

Sciebat
Principum fortunam
Plurimis amicis indigere,
Eosque
Solerti quadam sollicitudine
Studuit seligere;
Dumque
Pararet plurimos,
Peperit universos;
Neque enim,
Nisi ingratus,
Non diligeret Eum,
A quo
Ardenter amari videbatur.
Ast,
Quod utique præstantius est,
Non Eum

*Diligebant omnes
Amore sui,
Sed
Illius;
Quasi
Sublimitatem objecti
Non aliam arbitrarentur
Decere charitatem,
Nisi
Sublimiorem;
Eam scilicet,
Quæ
Non ab spe,
Sed à Fide
Proficiscitur.
Hinc facile est conjicere,
Qualem*

*Erga Deum, ac Divos
Exhibuerit pietatem,*

Qui

Ante annos,

Naturâ

Eam videbatur induisse.

Extant,

Illam veluti probatura,

Regia planè monumenta;

Scilicet,

In Oppido, quod Almeyrinum dicunt,

Templum,

Xenodochium, & Nosocomium;

Quæ

Virgini absque labe Conceptæ,

Sanctisque Martyribus

Rocho, & Sebastiano

Sacravit;
Neque enim
Voluit tantum
Pietate privata sibi proficere;
Sed
Publicâ etiam
Omnibus prodesse.
Idcirco
Xenodochium
Iis viduis,
Iisque pauperibus destinavit,
Quos
Natura fecerat nobiles,
Fortuna pauperes;
Ut ita
Paupertatem redimeret,
Nobilitatem fovèret;

*Cùm
Naturam adjuverit,
Fortunamque correxerit.
Nosocomium verò
Iis militaribus,
Quos
Bellum reddiderat languidos,
Aut imbecilles,
Ut ita
Eorum servaret vitam,
Qui Regno servando
Salutem impenderant.
Hisce pietatis monumentis
Confraternitatem addidit
Eidem Virgini,
Sanctisque Martyribus sacratam,
Cui*

*Se primum adscripsit,
 Non ut omnes præcelleret,
 Sed
 Ut pietate alliceret,
 Ac
 Post se traheret;
 Acciditque,
 Ut res voto respondèret;
 Namque
 Allectis, & adscriptis
 Reginâ, Ludovico Principe,
 Regnique Proceribus,
 Brevi
 Confraternitas evasit
 Illustrior, & numerosior;
 Nulla siquidem vis major
 Pietate verâ est.*

*Tot hæc
 Regiæ pietatis
 Extant monumenta,
 Verè præclara;
 Extarentque
 Alia præclariora,
 Ni ea
 Adeo fecerit arcana,
 Ut
 Uni Deo, cui fierent,
 Patefierent.
 Illud verò
 Nulli non patet
 Pietatis ac religionis
 Monumentum,
 Sæculorum perennitates
 Emulaturum,*

Nempe
Sanctissimum Fidei Tribunal,
Quod
In Lusitaniam adduxit,
Summisque honoribus affecit;
Scilicet
 JOANNI
Debet Lusitania
Hanc Davidicam Turrim,
Ex qua
Mille clypei pendent,
Quibus
Se protegunt Lusitani.
 JOANNI
Debet Ecclesia
Hunc,
Quo obarmatur, gladium,

*Quo exarmat
Infidelium phalanges,
Quo jugulat,
Amputat, ac excidit hæreses.*

*JO ANNI
Debet Fides*

Hoc illustrissimum propugnaculum,

*Quo
Obsequentes protegat,
Adversantes destruat.*

*JO ANNI
Debent jura Divina
Actorem vigilem,
Et Protectorem Strenuum,*

*Quo
Honorata substiterunt,
Nunquam non substitura.*

JOANNI

*Debent etiam hæretici
Errorum tenebris obcæcati,
Perversitatis veneno infecti,
Ignorantiæ abyssis conssepulti,
Abyssis exurgere,*

*Venenum evomere,
Tenebras dispellere;*

At JOANNES

*Debet soli Sibi
Tanti operis gloriam,*

*Quam
Non sibi, sed Deo vertit,*

Cui

Vertendam censuit.

*Stare tamen haud potuit
Post Fidem stabilitam,*

*Quin etiam acciret
 Qui eam servaret;
 Adduxitque ad Lusitaniam
 Societatem JESUS,
 Nuper conflatam.
 Illam scilicet Societatem,
 Quam
 Deus mundo intulerat,
 Ut collapsam
 Erigeret Fidem.
 Hanc
 Suum JOANNES
 Attulit in Regnum;
 Aptiorem siquidem credidit,
 Ut firmaret,
 Ne corrueret.
 Vidit*

*Societatem
Et Fabros,
Et milites alios designasse,
Qui
Arma conficerent,
Ut Fidem adstruerent;
Hosque Fabros
Sibi adjunxit ut operarios,
Hos milites,
Ut auxiliares.*

*Vidit
In Monte Martyrum conceptam,
(Adeo excelsum fuit
Ejus exordium.)
Primos, quos genuit,
Fidei destinasse,
Ut*

*In remotiores Orbis plagas
 Eam inveherent,
 Dum vitam viverent;
 Firmarent,
 Dum mortem oppeterent;
 Hosque primogenitos,
 Ceu electionis vasa
 Deo plena,
 Elegit,
 Ut in Indiam solverent,
 Et ad exteras gentes
 Fidem portarent.
 Haud tamen,
 Dum exterorum memor,
 Visus est
 Domesticorum immemor;
 Siquidem*

*Elegit etiam
 Præsules probatissimos,
 Qui Populum instruerent,
 Ne
 Parvulis panem petentibus
 Deesset qui frangeret.
 Ut gregem,
 Quem sibi
 Dominus commiserat,
 Pastoribus distribueret,
 Quosdam instituit Episcopatus,
 Nempe
 Portalegrensem, Leyriensem,
 Ac Mirandensem;
 Elboramque
 Sedem Archiepiscopalem constituit,
 Ut ita*

Pastores
Proprias Oves
Faciliùs noverint,
Ad pascua adduxerint,
A^o lupo servaverint.
Qui
Adeo sedulus
Providebat clientum moribus,
Haud poterat
Non providere mentibus;
Cùmque
Optimè sciverit,
Altiozem animi partem,
Qua
Etiam Divina percipimus,
Oportere
Universis imbuere disciplinis,

*Statuit
Universorum
Ex colere mentes;
Eaque mente
Ex Ulyssipone
Transtulit in Conimbricam
Scientiarum scholas
A Dionysio
Felicis recordationis
Ibi fundatas.
Primos litterarum progressus
Dum meditaretur,
Earum officinam transtulit,
Ut exinde
Promovèret.
Designavit Disciplinarum Choro
Solitudinis recessum,*

*Ut ibi
Resonaret suaviùs ,
Ubi
Arma , lites , negotia
Non obstreperent.
Nempe
Scientiarum tyronibus
Platonicum silentium convenit,
Ut
Cùm oportuerit
Opportunè loquantur.
Ut verò
Digniori domicilio
Palladem hospitaret ,
Regium commodavit Palatium.
Qui
Militiæ*

*Admisit armatam,
Domi
Non poterat
Togatam non admittere.
Profectò
Facta est Domus Sapientiæ
Domus Regia;
Quam enim
JOANNES
Sibi adificavit,
Sapientiæ indulsit;
Nec tamen
Columnas excidit;
Imò erexit;
Eas scilicet,
Quibus
Fas est inscribere*

Non plus ultra;
Siquidem
Scientiarum amor
Non plus extenditur,
Cùm plus intenditur.
Hanc
Regiam Academiam,
Seu
Sapientiæ Domum
Ut JOANNES
Totam illuminaret,
Fulgentiores
Conduxit Magistros,
Quos posuit,
Quasi lucernas accensas,
Ut lucèrent omnibus,
Qui in Domo erant;

Factumque est,

Ut

Tot facibus

Artes omnes,

Et scientiæ

Illustriores fierent

Quæ antea,

Si non omnino

Tenebris immersæ,

Non parum tamen

Obscuratæ fuerant.

Hinc

Solidior Theologia,

Argutior Philosophia,

Tutior Jurisprudentia,

Cæteræque omnes

Aptiores evasere,

*Ut JOANNI
Gratias agerent;
Scirentque,
Quas deberent.
Interea
Majora meditantis
Vitam,
Non gloriam,
Mors extinxit.
Sensit ictum omnis Lusitania,
Solutus JOANNES,
Qui accepit,
Non sensit,
Scilicet
Maximo in discrimine
Constitutus,
Haud posset non videri*

Insensibilis;

Ut

*In perferendis adversis
Illa præbuerit exempla moriens,*

Quæ præbuit

Dum vixit.

Eatenus

*Unamquamque sibi diem
Arbitrabatur supremam;*

Idcirco

Minimè fuit commotus

Morte

Etiam repente

Appetitus;

Erat siquidem

Ejus faciem

Contemplari assuefactus.

Ast
Adeo sedulus
Eâ die
Deo vacavit,
Ut solidam
Deo impenderit;
Ac si solam
Sibi superesse
Præviderit.
Hincque
Non absre erit,
Eam,
Quæ mortalis vitæ
Ultima extitit,
Primam
Felicitatis æternæ appellare.
Oppressit Eum Appoplexia,

*Quæ ita sensus obstruxit ,
Ut statim
Spiritus miserit.
Forſitan
Non adeo facilis exitus foret ,
Ni caro non ſenſerit.
Hæc eſt ſeveræ mortis conditio;
Scilicet ,
Heroes ,
Quos
Senſim dejicere diffidit ,
Uno impetu proſternit ,
Quos
Palàm non audet aggredi ,
Inſidioſè opprimit ;
Ea tamen
Erat JOANNIS magnitudo ,*

*Ut mors ipsa
Eo repentino vulnere
Veluti profiteatur,
Se
Cæco impetu irruisse,
Minimèque ausuram,
Si
Tantam adverteret
Majestatem.
Profectò
Siquâ usquam oblivione
Deleri posset
Adeo memorabilis vitæ
Factura,
Crediderim
Unâ tantùm
Hujus*

*Immaturæ mortis memoriâ
Delendam.*

*Solet namque
Dolorum acerbissimus
Aliorum acerbitatem,
Si non abradere,
Ad augendum tamen cruciatum
Inse recipere.*

Ulyssipo,

Quæ

*Eo gloriabatur nato,
Flevit mortuum.
Præbuit cunas infanti,
Tumulum Regi.*

*Fatale hoc
Hominibus sæpe accidit;
Plusquam fatale*

*Regibus accidere!
Evoluebatur annus
Millesimus quingentesimus,
Quinquagesimus octavus,
Quo etatis
Enumerabat quinquagesimum.*

*Si gestis
Anni conferantur,
Breves videbuntur;
Sed
Brevis etiam
Sol
Longissimum spatium
Emensum relinquit,
Cum occidit;
Solisque adinstar
JOANNES*

JOANNES

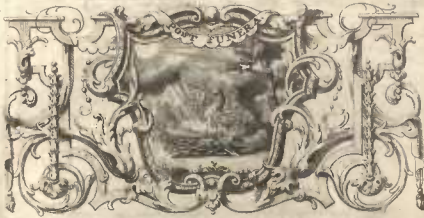
*Brevi vivens,
Innumera gessit,
Conditusque jacet
In Occiduo,
Nempe
In Monasterio Bethlemico,
Regio Sarcophago,
Saeculo mortuus,
Desiderio
Immortalis.*

JOANNES IV. PORTUGALIE
REX.

G.F.L. Debre sculptor. Regius ino. et sculp. 1745.

JOANNES IV.
PORTUGALLIÆ REX.

O A N N E S
Serie
Octavus
Brigantinorum Ducum,

JOAN. IV.

P

Nomine

Nomine

Quartus

*Lusitanorum Regum ,
Theodosium , & Annam*

Habuit Parentes ,

De quibus

Dixisse sufficiat ,

Eâ præditos felicitate ,

Quòd

JOANNEM generaverint ;

Eâque virtute ,

Quòd

Edocuerint .

Calipolis

Ei præbuit cunas ,

Quas

Ille rependit ,

*Dum Patriam dixit ,
 Regiam fecit.
 Eo tempore ,
 Quo sol
 Ardentiore fulget lumine
 Natus est.
 Forsitan
 Tunc ardentior elucesceret ,
 Ne ,
 Novo exoriente sole,
 Videretur obscurior.
 Exin
 Meritò diceretur ver
 Gratus hoc flore ,
 Fæcundius hoc fructu ,
 Beatius hoc partu.
 Nascituro*

*Contulit diem
Mensis à Marte dictus,
Ac si
Illustrando victoriis
Omnis deberet dies
Esse Martialis.
Præclaras animi dotes,
Quas habuit congenitas,
Vel puera scens
Non habuit otiosas;
Quasi
Jam primoribus annis
Duceret lineas,
Quibus
Virtutum suarum effigies
Posset depingi.
Exactâ pueritiâ,*

Aloysiam
Ducum Medinæ Sydoniæ Filiam
Duxit uxorem,
Ita sibi similem,
Ut
Uterque spiritus
Videretur unus;
Cùmque
Ex similitudine
Mutuus oriatur amor,
Haud inter eos
Discerni potuit
Uter plus diligeret,
Aut
Diligeretur plus.
Fultus
Naturæ, & gratiæ

*Dotibus verè maximis
Ad maxima pervenit,
Et quin speraret,
Quæ summa sunt,
Obtinuit.*

*Namque omissis
Ambitu,*

*Imò & desiderio,
Justitia*

*Non tam contulit,
Quàm*

Reddidit Imperium.

*Gemebant sub Hispanorum jugo
Lusitani,*

Sive

Hominum incuriâ,

Sive

*Arcanâ Dei providentiâ.
Verùm
Cùm
Fugi pondus
Eò videretur intolerabilius,
Quò
Juris ponderibus
Erat infensus,
Animos impulit
Diuturna sceleris impunitas,
Evasitque
Lusitanorum robur
Æquè effrænatum,
Atque fuerat oppressum.
Ad JOANNEM
Contendunt Regni Optimates;
A quo enim,*

*Nisi ab Optimatibus
Decerni posset,
optimum factum?
Eum*

*Sibi Imperatorem exorant,
Quem elegerant.
Non*

*Nisi summis viris
Parere assueti,
Non,*

*Nisi JOANNEM
Eligerent, cui parerent.
JOANNEM,*

*Qui
Atavis editus Regibus,
Ne Majoribus minor foret,
Æquum erat,*

*Ut Majores illos agnosceret
Tempore,
Non
Potestate.
JOANNEM,
Cui
Nil nisi Regis nomen
Imperium adderet;
Quandoquidem
A se ipso Dignitatem haberet.
Forsitan
Eam sibi satis ducens,
Imperare recusavit;
Ne
Id subditi habere videretur,
Nempe
Imperium offerentibus*

Obtemperare.

Profectò

Erat adeo sublimis,

Ut non indigèret

Solij culmine ;

Adeo egregius ,

Ut nihil pene interesset

Inter Ducem natum ,

Et

Regem futurum,

Regibus ortum,

Et Regibus

Succedaneum.

Attamen

Id honoris (utique magni)

Ab Electoribus habuit ,

Scilicet

*Dignior Imperio haberi ;
Namque
Ille dignior habetur
Qui
A prudentia oculata eligitur ,
Quàm
Qui
A fortuna cæca destinatur.
Hinc verò
Electionem ,
Quantumvis liberam ,
Fas erit
Dicere necessariam ;
Non enim
Posset non eligi
Qui
Non posset occultari.*

*Egregiæ meruerunt virtutes
Suffragia,
Formaque*

Addidit virtutibus merita ;

Illæ

Præstiterunt ut oportèret ;

Hæc autem

Ut decèret ,

Eum Regem constituere.

Denique

JOANNIS electionem decorant

Quòd fuerit

Ab infantibus prædicta ,

Miraculis detecta ,

Et

Non cubiculis ,

Sed Templis peracta.

Quasi
Deus ipse velit,
Non hominibus verti,
Sed sibi.

Idcirco
JOANNES precibus annuit,
Humeros oneri supposuit,
Caput Coronæ submisit.

Præterea
Concussæ Reipublicæ misertus,
Imperijque ruentis
Dolore agitatus,
Credidit,
Non licere sibi nolle,
Cùm posset
Reparare.

Communis utilitas, non propria,

*Patriæ gloria, non sua
Mentem impulit,
Voluntatem deflexit.*

Credidit

*Id maximum sibi commodum
Regiam afferre Dignitatem;*

Nempe

*Indigentium incommoda
Veluti è superiori specula
Possè videre;*

Eisque

*Superiori indulgentiâ
Providere.*

Ea propter

Sceptrum

Non tam admisit,

Quàm

*Non rejecit.
Eo collato,
Statim è collo
Hispanum excussère jugum
Lusitani,
Seseque
Subdiderunt novo Regi,
Cui
Nihil supererat dominaturo,
Cùm antea
Fuerit dominatus
Et mentibus, & cordibus
Spontè deditis,
Liberè mancipatis.
Habuit tamen
Clientes
Eò sibi libentiùs addictos,*

*Quò ab alienis
Feliciùs abstractos.*

Eisque,

Ne acceptum

Non rependeret Regnum,

Oblatum amore

Sustinuit fortitudine.

Primo Decembris die

Inclamatus est Rex ;

Idemque dies

Primus fuit Lusitanæ libertatis,

Supremusque servitutis.

Profectò

Duplici gaudio lætus ;

Quippe qui

Principem abstulit alienum,

Dedit proprium.

*Omnibus Regni Provinciis
Rei series
Visa est mirabilis ,
Fuitque
Stupore accepta ,
Plausibus celebrata.
Cœperunt
Alij concurrere ,
Alij nunciata referre ,
Alij
Lachrimas præ gaudio diffundere.
Ubique
Videbantur Aræ incendi ,
Thura cremari ,
Dona offerri ,
Deoque
Grates persolvi*

Utpote cujus
 Unigeniti brachium
 Et Cruce extensum,
 Credebatur,
 Et jacens Imperium sustulisse,
 Et novum Regem confirmasse;
 Cui enim
 Non videretur
 Hæc mutatio dextera Excelsi,
 Manusque Domini
 Esse cum JOANNE?
 Interea
 Illuxit sextus Decembris dies,
 Quo
 Ulyssiponem ingressus
 Novus Rex
 Secum attulit splendorem,

Salutem, incolumitatem.

Mox

*Illi sese obvium
Triumphus effudit ;
Neque enim sexus,
Aut ætas , aut valetudo
Quemquam detinèret ,*

Cùm

Omnes amor excitaret.

Post

Sexagesimum captivitatis annum

Æquum erat

Novo Regi gratulari ,

Ceu

A Deo misso ,

Ac è Cælo elapso ,

Ut redemptionem afferret

Populo suo.
Non diu fuit,
Quin Eum
Iterum vidèrent Lusitani;
Scilicet
Decimo quinto Decembris die,
Nullis non fastis memorabili,
Populus qui ambulabat in tenebris
Vidit lucem magnam.

Eo die

JOANNES

Capiti Coronam aptavit,
Deoque,
Cui debitam censuit,
Ut offerret
Ad Metropolim contendit,
Ibique

*Ante thronum misit.
Heros,
Qui conscenderat solium
Illis gradidus,
Quibus
Conscenditur Cœlum,
Haud aliter gratularetur Deo,
Nisi
Desumpto
A Cœlestibus Coronatis exemplo.
Dum tamen
Sacrum aditurus Templum
Regio comitatu stipatus
Equitaret JOANNES,
Factum est,
Ut
Usquequaque opplerentur viæ;*

*Nemo siquidem fuit,
Qui
Regium visurus sessorem
Alacriter non exiret,
Certatim non accurreret.
Nec mirum;
Quandoquidem
Omnium compedes
Fregerat JOANNES.
Illum
Indicabant parvuli,
Ostendebant juvenes,
Mirabantur senes,
Celebrabant omnes;
Ipsaque tellus
Forsitam motibus exultaret,
Si mens foret,*

*Novoque à Domino
Stabilitatem non indueret.*

*Hisce plausibus
Gubernacula fluitantia recipiens,
Statuit JOANNES*

Omnibus se gratum exhibere;

Ususque

Severitate benignâ

Facentes sustulit,

Nutantes solidavit,

Separatos collegit;

Nec fuit

Qui,

Non manserit,

Aut supplicio domitus,

Aut pietate devictus,

Aut metu quietus.

*Regni Reparator
A Lusitanis appellatus,
Et ab Exteris notus,
Nomen accepit
Potius à Jure, quàm à Sorte;
Eoque
Haud fas erit
Quemquam postea insigniri;
Etenim
Nostræ libertatis Assertor
Recuperatum à se regnum
Ita firmavit,
Ita munivit,
Ita solidavit,
Ut
Nullam posthac ruinam
Pertimescat,*

Quæ
Indigeat Reparatore.
Fuerint olim appellati
Pisones, Frugales;
Lelij, Sapientes;
Pij, Mettelli;
JOANNES
Unâ Reparatoris appellatione
Has omnes sibi vindicat,
Quæ plures complectitur.
Primos imperij annos
Affiduo labore confecit,
Nec
Illo territus umquam defecit;
Imò
Ut sol
Consistere non potest;

*Ita JOANNES
Continuis laboribus,
Et in se
Quodam orbe redeuntibus,
Impatiens erat quietis.
Innumera,
Quæ gessit bella
Solutus noverit,
Qui victorias numerabit;
Easque
Tanta celeritate comparatas,
Ut videatur
Milites
Palmarum aviditate convolasse,
Tantumque Regis auspiciis vicisse.
Prælium autem,
Quod appellant Montigij.*

*Ejus nomen
 Numquam
 Non reddet commendabile,
 Cùm enim
 Lusitanus exercitus
 Fuerit numero longé inferior,
 Attamen evasit victor;
 Erat siquidem virtute potior.
 Hinc
 Commune apud omnes
 Invaluit effatum;
 Victorias comparare,
 Non numerum,
 Sed JOANNIS auspicium;
 Ducesque,
 Proposito qualicumque prælio,
 Certum sibi*

*Spondebant triumphum ,
Non tam proprio fisci robore ,
Quàm
Regis felicitate ;
Quæ ;
Numinis instar ,
Videbatur
Hostes exanimare ,
Clientibus animos ingerere .
At JOANNES ,
Non sibi , sed Justitiæ ,
Quæ
Pro illo certabat ,
Triumphos vertebat ,
Eâ ductus mente ,
Quòd
In tam dispari contentione*

*Haud posset justior causa
 Non superare.
 Per trium penè
 Lustrorum spatium
 De recuperando
 Pernambucano Statu
 Adversus Hollandos certavit;
 Quoadusque
 Dejectos in fugam convertit;
 Nullamque
 Tot præliis
 Passus est jacturam;
 Imò
 Ab illis
 Iteratam reportavit coronam.
 Hæc cum omnibus enotescerent,
 Vix opus erat*

*Milites obarmare ,
 Regnumque ,
 Et Regni confinia defendere ;
 Namque
 JOANNIS potestas ,
 Belloque felicitas ,
 Murus erat
 Adeo fortis , & formidandus ,
 Ut hostes
 Non modò non oppugnare ,
 Sed
 Ne accedere quidem
 Auderent .
 Horum nonnulli
 Se subdiderunt JOANNI ,
 Rati
 Gloriosius sibi fore*

*Sese impunè dedere,
Quàm mulctatos vendere.*

Imò

Pretiosiori tunc libertate potituros,

Cùm

Lubenter illam offerrent.

JOANNES verò,

Qui

Quantumvis

Bello nutritus, et assuetus

Ita pacem amabat,

Ut pro eâ decertaret,

Pluris tamen fecit

Sponte deditos,

Quàm

Sanguinis pretio coemptos;

Erat siquidem

*In præliis, ac victoriis
Potius
Indulgentiâ ductus
Quàm
Factantiâ elatus;
Utpote Cujus robur
Ejus tantum pietati,
(Quin fuerit minus)
Visum est cedere
Utì inferius.
Neque tamen
Hac pietate adeo maximâ
Victa est
Quorundam perfidia,
Qua certè
Occisus foret,
Ni*

*Agnus tamquam occisus ,
Cujus
Solemne comitabatur triumphum ,
Vitam servaret ,
Insidias detegeret .
Extat eo loco
Regium Cœnobium
A Regina extructum ,
Corpus Christi dictum ,
Cui sacrum ;
Neque enim
Beneficium adeo memorabile
Rependeretur Servatori ,
Nisi
Regio monumento
Ad eum servandum ,
Eique*

*Affiduis laudibus
Grates persolvendum.*

Posthac

*Regni prosperitas
Cœpit indies adaugeri;*

Ac si Sors ipsa

Unà cum Regno

Tanti Principis

Subderetur dominio.

Effloruit non modò ut antea,

Sed

*Gloriosius instaurata
Optimos fructus parturivit;*

Visus est JOANNES

Et Regni Reparator,

Et Conditor;

Siquidem

*Civitates & exornavit,
Et
Prope de integro restituit.
Innumeras penè arces,
Easque omnes inexpugnabiles,
Jussit excitari;
Ut suos,
Etiam se sublato,
Redderet securos.
Novas leges
Frangendis vitiis,
Et regendis moribus
Condidit;
Quasi Eum
Vitiosis
Pudèret clientibus imperare;
Et*

*Non nisi benemeritos
Vellet agnoscere.
Multos dies
Curia insumpsit,
Ut ei
Pristinam auctoritatem adderet ;
Ductusque
Religione æquitatis
Reorum causis interfuit ,
Multisque
Quin Justitiam læserit,
Condonavit ;
Oblatâ potiùs ,
Quàm
Exoratâ benignitate.
Hac arte
Omnium sibi traxit affectus ,*

Omniūque
Benevolentiam consequutus,
Dicere solitus;
Id tantū timere,
Timeri.
Ut verò
Timori occasionem tolleret,
Nulla fuit
In audiendo difficultas,
Nulla
In respondendo mora;
Velutique Numen invocatum
Statim audiit,
Ac postulatis annuit.
Benemeritos ita muneravit,
Ut nemo fuerit,
Cujus

*Spem, & expectationem
Non falleret;
Adeo liberaliter
Eos affecit!
Sæpe accidit,
Ut
Præstandi celeritate
Occuparet tempus optandi,
Nesciens
Sua commendare beneficia.
Maximis virtutibus præditos;
Et
Non ex copiâ sumptos,
Sed optatos
Provinciarum custodiæ,
Militaris rei summæ,
Consiliorumque arcanis*

Præfecit;
Sciebat enim,
Virtutem
Omnibus præferendam;
Utpote
Ad omnia Reipublicæ munia
Aptiorem.
Cùmque
Magna quidem
Ejus fuerint beneficia,
Fiebant utique majora,
Imò maxima;
Quippe quibus
Dignoscebantur benemeriti.
Civium constantiæ favit;
Magnitudinem sustulit;
Bonis præmia obtulit;

*Desides exacuit ;
Inertes allexit ;
Omnesque ,
Quos non invenit bonos ,
Esse coegit.
Erat quidem
Imperator dignitate ;
Ast
Videbatur sodalis conversatione ;
Neque enim ignorabat
Quam omnium interesset
Eum spectare ,
Cernere , audire , frequentare.
Propterea
Cum nullum temporis spatium ,
Momentum , aut punctum
Suis fuerit*

*Hac benignitate sterile,
Nullum sibi
Fuit vacuum laude.
Clandestinas
Accusationes pertæsus
Haud admisit;
Assuetusque
Soli famæ credere,
Hanc,
(In quâ erat)
Sententiam dictitabat:
Nemo omnes,
Neminem omnes fefellere.
Maximus secreti cultor
Nulli
Arcana indicavit,
Aut propria, aut aliena,*

*Omniaque servare sciuit,
Ceu nesciverit.
Laterones adeo à se arcuit,
Ut nullus
Ejus lateri hæserit;
Quasi omnibus
Æquè cor servaverit,
Omnibusque
Æquè pervium voluerit.
In hoc verò
Nemini non videbitur
Alexandro superior;
Non enim
Ephestionem habuit,
De quo
Afferere potuerit,
Quòd*

Alter idem esset.

Eccur autem

Alienæ libertatis Assertor

Regiam, ac propriam manciparet,

Ut

Subditorum studiis inserviret?

Præsertim

Cùm

Optimè noverit

Nihil Imperatoribus decentius

Quàm

Sibimet ipsis subjacere;

Nihil dignius,

Quàm

Uni tantum rationi

Obtemperare.

Musices apprimè doctus,

*Non minùs delectabatur
Armorum strepitu,
Quàm
Vocum concentu,
Ut nullibi,
Nulloque modo
Non militaret Deo;
Et campo, & choro;
Et cùm bella ciceret,
Et cùm pro victoriis
Grates persolveret.
Profectò
Musicam
Sublimiorem reddidit,
Cùm
Eam tractavit,
Temporaque, & spatia*

Ejus studio impendit.

Qui

Concordes

Satagebat efficere voluntates,

Quidni etiam

Vel dissimiles voces

Revocaret ad harmoniam?

Non satis

Sibi visum est ,

Ut

Sacra effunderetur in præconia,

Concentus geminare

Utique graviori voce ,

Nempe suâ;

Voluit etiam

Modulos sufficere,

Ut

*Omnium vocibus
Divinas laudes
Concineret.*

Scilicet

*Suum etiam Lusitania
Habuit Amphionem,*

Qui

Sacratiori modo

Eam ædificaret,

Cùm

Non saxa,

Sed corda

Movèret;

Non muros, sed animos

Faceret

Ad Cælum attolli.

Virgini Deiparæ

*Regni commisit Patronatum ,
Post juratam
Conceptionis Puritatem ;
Statuitque ,
In Academiis
Neminem ad quemquam
Assumi gradum
Quin prius
Id Privilegium
Jurejuraverit defensurum.
Sciebat
Principem esse supra leges ;
Voluitque
Legem hanc supra Se esse.
Profectò
Magnum fuit jurare ;
Majus juratum defendere ,*

*Promittere , magnum ;
Exequi , majus ;
Religiosius siquidem est
Non pejerare ,
Quàm
Se juramento obstringere.
Fecit utique
Ut in Eo haberent successores
A quo discerent
Quid optimum facerent ;
Namque
Non opus est illis
Iter instruere ;
Sufficit ,
Instructum non deserere.
Hisce Religionis monumentis
Addidit alia*

Temperantiæ mirabilia.
Abundantem rejecit sumptum,
Vix usurpando necessarium;
Et ita emendavit
Appetentes superfluum;
Quippe qui
Ad Principis (ut solet) modum
Sese libenter coecerunt.
Prandium
Sæpius capiebat statarium;
Idque
Ad humani tantùm corporis
Necessitatem,
Gaudens
Castrensi cibo,
Ministro obvivo,
Poculo fortuito.

*Denique
Illud Ei præstitit Imperium;
Scilicet,
Ut certum haberemus,
Eum
Etiam sub Regibus aliis
Vixisse legibus suis;
Quibus,
Et pro suis,
Et pro nostris moribus
Debitorum reddimur;
Quandoquidem
Tanto sub Principe
Facta sunt omnia
Foris placita, & domi prospera.
Insuper
Tantum compos bonorum*

*Hausit sibi Lusitania
 Ingentis spei fructum
 Ex Liberis, quos genuit;
 Vidit siquidem
 Theodosium Brigantiæ Ducem,
 Brasiliarum Principem,
 Qui
 Longè amplius
 Adimplevit spatium
 Nominis splendore,
 Quam
 Dominiorum potestate;
 Nulla siquidem
 Terrarum pars fuit,
 Quam
 Ejus fama non pervaderet,
 Quamque*

*Ejus jactura non premeret ;
Neque enim
Tantum Principem
Ablatum non senserit ,
Nisi solùm Cælum ,
Quod ,
Veluti Eum terris inviderit ,
Sibi rapuit.
Vidit etiam Lusitania ;
Vix tamen vidit
Annam ;
Siquidem
Eadem illi dies fuit
Nativitatis , ac funeris.
Adeo breviter Cælum nacta ,
Ut tantùm ostenderetur
Cælo nata.*

*Vidit item, & flevit Joannam
Ætatis flore succisam,
Sed*

Virtutum fructibus exornatam.

*Vidit quoque Catharinam
Angliæ solio evectam,
Illudque sublimiùs evehentem.
Emmanuelem*

Et natum, & vitâ functum,

*Qui
Quasi erubesceret
Diu terram incolere,
Unâ die*

*Viator extitit,
Cœloque constitit.
Alphonsum successorem Patri,
Petrumque Alphonso.*

*His etiam fas erit annumerare
 Mariam ,
 Quæ
 Deo liberiùs inservitura
 Excalceatarum Monialium
 Cænobium elegit Carmelitanum ,
 Illudque
 Vivens reddidit illustrius,
 Mortua sacratius.
 Profectò
 Nulla proles
 Exitit JOANNI fœcundior ;
 Hanc enim
 Cùm Deo desponderit ,
 Factus est Deo affinior.
 Tandem
 Octavo idus Novembris*

PORTUGALLIÆ REG. 167

Anno
Millesimo sexcentesimo,
Quinquagesimo sexto,
Quo
Quadragesimum quintum
Supra medium enumerabat,
Ulyssipone occubuit.

Vita
Adeo gloriosa
Non ætate, sed æternitate
Erat pensanda.

Facet
Apud Canonicos Augustinianos,
Alibique
Facere non debuit
Vir Augustus.
Univerforum cordibus

*Erit infixus;
In ore, in sermone,
Ac totius Lusitaniæ
Erit in desiderio.
Unum demum
Ejus memoriam extinguet,
Humani generis
Extinctio.*

Al. D. Bro. del. J. B. de Silva sculp. Regi mand. 1745.

JOANNES V.
PORTUGALLIÆ REX.

JOANNES
*Lusitanorum Regum
Quintus nomine,*

JOAN. V.

Y

Primus

*Primus felicitate,
Unicus magnificentiâ,
Præteritum beavit sæculum
Vitæ exorsu,
Præsens progressu,
Futura recordatione.*

*Non naturæ, sed gratiæ;
Non sorti, sed Providentiæ
Debit,*

*Quòd fuerit Princeps natus,
Quin fuerit Primogenitus;*

*Siquidem
Nasciturum*

*Præcessit Frater
Nativitate, & morte;*

*Forsitan,
Nequem majorem natu*

Agnosceret JOANNES.

Petrum

*De Nomine secundum,
Et Mariam Sophiam
Parentes habuit.*

*A Petro firmitatem,
A Sophia Sapientiam,
Ab utroque
Splendorem accepit.*

Felix,

Quòd acceperit,

Felicior,

Quòd accipiens rependerit;

Felicissimus;

Quòd rependens,

Accepta superaverit.

In lucem prodituro

*Præbuit incunabula Ulyssipo ,
Quæ
Ni ab eo magnitudinem haberet ,
Tantum Incolam
Capere non posset.
Natalem
Contulit October ;
Hincque
Meritò optima pars diceretur anni,
Cum protulerit
Optimum fructum autumnii.
A puero
Traxit mores
Alimento similes ,
Candidos , non cruentos.
Vixque
Bonæ indolis flos apparuit,*

Statim

Virtutum germen erupit,

Non tumens tantum,

Sed

Fructibus maturum.

Pietatis opera

Calluit, quasi inventor,

Exercuit, quasi author;

Ea siquidem,

Quæ alios

Edocuit disciplina,

Ei

Videbatur induisse natura.

Omnibus scientiis instructus,

Factum est,

Ut omnes comprehenderit,

Quin compresserit;

*Adeo vastissimo
Pollebat ingenio!
Pubescentibus annis egrotavit,
Cumque Eo salus publica.
Forſitan
Oportuit Eum aegritudine probari,
Ut videretur mortalis;
Statimque
Sanitati restitui,
Ne viderentur immortales,
Qui,
Eo non ſoſpitem,
Vitam ducerent.
Kalendis Decembris
Juratus eſt Princeps.
Nihil
In Comitibus actum eſt egregius;*

*Magnum quippe foret
Fidem præstare;
Id verò
Visum est parùm;
Deque suis
Meruit JOANNES
Quod maximum possent,
Nempe
Fidem juramento obstringere.
Eo die,
Quo
Divino cruore rubescens
Christus vocatus est JESUS,
Regiâ Purpurâ indutus,
Fuit JOANNES
Rex inclamatus.
Liceat jam*

*Matheſis cultoribus
Sanguineo ſpectato cometâ
Non perniciem,
Sed
Regnorum portendere felicitatem;
Ab hoc enim ſanguine
Regni noſtri felicitas
(Veluti portenſa)
Tunc incæpit,
Ac hucusque exiſtit.
Adbuc puer
Conſcendit ſolium;
Jam enim
Ita erat factus ad Regnum,
Ut ultra
Illi à Cælo non fuerit differendum.
Quaſi*

*Lucerna accensa
 Super candelabrum
 Factus est notior,
 Cùm non posset
 Fieri dignior.
 Illicò
 Spem posteritatis ne distulerit,
 Omniumque votis
 Ne restiterit,
 Sponsam deligere statuit.
 Toto circùm lustrato Orbe,
 Mariannam Austriacam vidit,
 Quâ
 Majorem non inuenit,
 Ac,
 Ut Sibi parem
 Despondit.*

*Sæviebat tunc temporis
Mars cruentus;
Diuque dimicatum fuerat
Cum Gallis, ac Hispanis,
Non sine
Lusitanorum victoriis
Potius virtuti,
Quàm numero debitis,
Cum tamen
Novo JOANNIS regimini
Videretur Sors
Addi consors,
Belloque auxiliaris,
Noluit hostis
Adversarium sustinere,
Quem desperabat
Possse vincere;*

Cœpitque de Pace agere.
Annuit exoratus JOANNES,
Hostiumque sanguini pepercit,
Dum bello abstinuit;
Ni mavis,
Quòd
Nocentius bellum intulerit,
Cùm
Suorum manibus cadere
Non permisit.
Exin,
Ceu aureum fluxisset seculum,
Ausus est nemo
Regnum adoriri,
Quin potiùs à cunctis
Visum est adorari.
Scilicet

*JOANNIS reverentia,
Ejusque virtutis observantia
Hostes coercuit
Ne
Irruptioni occasionem dederint,
Nec admiserint.
Profectò
Hac est maxima victoria,
Non militum sanguine,
Sed Regis veneratione
Comparata;
Non clientum discrimine,
Sed tranquillitate
Obtenta;
Eaque,
Non una tantùm,
Sed quotidie repetita,*

Et pene æterna,
Siquidem non interrupta.
Bellicis solutus curis,
Regni consuluit incrementis.
Sciebat,
Fortunam suam
Nihil habere majus,
Quàm ut posset,
Suamque naturam nihil melius,
Quàm ut vellet
Suos extollere;
Idcirco
Vix Fani Templum clausit,
Templum Apollinis aperuit,
Et,
Ne Armata Paladi
Togata cederet,

*Ad excolendam juventutem
Condidit Seminaria,
Ad promovenda studia
Dilargitus est præmia,
Ut
Ejus canendis laudibus
Imbuerentur ingenia,
Suisque stipendiis
Cresceret Sapientia.
In dies majora meditatus
Regiam instituit Academiam,
Cujus
Non tantum factus est Author,
Sed etiam Protector.
Ne
Splendorem amiserit,
Quem nata accepit,*

*Æquum erat ,
Ut ab Eo haberet conservari ,
A quo habuit fieri ;
Ab Eo protegi ,
A quo erigi .
Quinquagenos designavit socios ,
Quibus
Et sacra , & profana Regni
Distribuerentur conscribenda .
Profectò
Tanto à Principe designari
Sufficeret ,
Ut eos aptiores redderet ,
Ni forent .
Sciebat JOANNES
Perinde esse carere fastis ,
Ac factis ;*

Fecitque

*Ut opera pene abolita
Viderentur instaurata;*

Armis gesta

Calamis recensita;

*Ne deesset Heroum brachiis,
Scriptorum manus.*

Revixère

*Qui perierant apud immemores
Et litteris, & armis illustriores,*

Dum JOANNES

Eorum facta commendari præcepit;

Eisque lux reddita

Nunquam defutura.

Revixit

Lusitanum Imperium

Suæ originis oblitum,

*Ceu nunquam natum,
Dum suos legit natales,
Jam magnitudini,
Qua nunc tollitur,
Aptiores.
Ipsi quoque
Scriptores Regij,
Si non reviviscunt,
Meliozem tamen lucem hauriunt
Quoties
Intra Palatinæ Domûs valvas
Admissi
JOANNEM aspiciunt,
Qui
Eos præsentia urget,
Majestate flammâ,
Dignatione beat.*

*Numquam tamen
Intuentium oculos satis explet;
Quippe quem desideres,
Etiam dum videas.*

*Verus Sapientiæ cultor
Haud posset non promovere
Dei cultum.*

Sciebat utique,

Quòd

Omnis Sapiëntia

A Domino Deo est;

Eumque, à quo eam accepit,

Et venerari scivit,

Et edocuit;

Dum

In Eucharistia invisibilem,

Tamquam videns adorans,

*In Eumque
 Tamquam cæcus credens,
 Annuum triumphum decrevit
 Nullibi parem,
 Quamvis
 Regiæ pietati imparem,
 Unoque Deo minorem.
 Eidem absconditæ Majestati
 Laurisalense Cænobium condidit,
 Monialibusque
 Redditus consignavit,
 Ut
 Temporalibus curis vacuæ
 Assiduis Dei laudibus vacarent.
 Parùm sibi visum est
 Virtutem colere;
 Voluit etiam*

*Fovere, ut cresceret;
Alere, ut subsisteret.
Virgini Dei Parenti,
Divoque Antonio
Templum, ac Cœnobium posuit
Mastræ extructum,
Cui
Æquale nullus;
Majus,
Solut possit JOANNES;
Utpote cujus
Pietas, & potestas
Nullos patiuntur limites.
In eo construendo
Tantum adhibuit magnitudinis,
Quantum in perficiendo
Celeritatis;*

*Factumque est,
Ut
Non lentè,
Sed
Brevis, ac luculentè
Monumentum
Expleverit æternum.
Nempe
Adeo sunt stupenda
Operosæ religionis miracula!
Profectò
Cælo tenus
JO ANNIS pietas provehitur;
Siquidem
Ad omnes Cælites extenditur;
Quibus
Templa sacrat,*

*Aras ornat,
Donaria confert,
Veneratur simulacra;
Eaque
Reddit utique Sanctiora,
Et cultu, & exemplo.
Nec mirum,
Quòd
Cælestium curæ
Totum Se credat,
Qui,
Non nisi Cælo genitus
Creditor.
Illi
Officiosior exhibendus,
Cùm
Integrum Orbem*

*Non posset ,
Ulyssiponem divisit ,
Ut eam
Bis sacraverit.
Sedem Patriarchalem erexit ,
Eamque erectionem ,
Quo Summus Pontifex
Habuerit in pretio ,
Annulo Aureo ostendit ,
Quo signavit.
Thomam Primum
(Cardinalem modò) Patriarcham
Ei præfecit
Hic
Ille Thomas est Primus ,
Nulli secundus ,
Cujus*

*Lamecensi, ac Portuensi
Infulis insigniti,
Sacroque murice
Rubescentis
Sola Tiara superest meritis,
Quæ
Non super est merita.
Insuper
Regni Illustriores,
Sanguine, ac dignitate
Alios Principales,
Præsules alios;
Alios Canonicos;
Itemque Beneficiarios
Constituit,
A quibus laudari fecit
A solis ortu usque ad occasum*

*Laudabile Nomen Domini.
Non diu pòst
Civitatem à Se divisam
Iterum fecit unam,
Ut
Quam Deo
Sacra verat duplicem,
Denuo sifteret
Singularem.
Haud absimili pietate
Episcopatum Paraensem
Instituit,
Complures Sedes Episcopales
Exornavit,
Complures dirutas
Refecit;
Ministros quoque Ecclesiasticos*

*Plurimum auxit.
Nulla denique
Fuit tellus
Etiam longè sita,
Ejus ditioni subdita,
Quam non curaverit
Laudabiliter regere,
Salubriter pascere;
Bonisque moribus imbuere.
Profectò
Nemini plus debet Ecclesia,
Quàm JOANNI;
Totum siquidem sese illi donat,
Largitionibus effusum,
Affectu integrum;
Observantiâ multiplicatum;
Famulatu subditum;*

Reverentiâ Filium;

Zelo Patronum.

Has vices

Et visus est agere, & explere,

Cùm

Turcarum potentia

Ecclesiam ausa est adoriri;

Tunc enim JOANNES

Classem jussit adornari,

Quam

Clementi Undecimo

Sedis Romanæ Præsidi Summo,

Semel & iterum

Suppetias misit,

Adeo felici eventu,

Ut

Idem fuerit suos mittere,

Ac
Victores constituere.
Cæsare utique major;
Quippe qui
Venit, vidit, & vicit;
At JOANNES
Vicit, quin viderit, aut venerit,
Quasi
Numinis instar,
Quin solio abscederet,
Suos inflammaret,
Eorumque manibus
Hostes dejiceret.
Nemo equidem Eum non fatebitur
Verum Ecclesiæ Patronum,
Imò & Præsidium,
Cùm utrumque

Romana Fides adstruxerit,
Ac
Autographâ Epistola ostentaverit.
À Sacris
Ad Civilia intentus
Novit utraque simul providere,
Quin videretur confundere;
Imò
Ut Sacra
Altera manus protegeret,
Et Civilia
Altera perageret;
Maximas pecunias insumpsit
Itineribus publicis rescuendis,
Fecitque
Ut essent prava in directâ,
Et aspera in vias planas,

*Ne sui
Ambularent vias difficiles.
Eâ parte,
Qua Tagus
Vorticosis gurgitibus interfluit,
Et
Arenosis ambagibus intercluditur,
Fecit JOANNES,
Ut in lenem prodiret amnem.
Scilicet
Ferocioris Elementi
Vis indomita
Tanto impetu librata,
Tantâque mole evecta,
Uni
Visa est cedere JOANNI,
Seu*

Tanti Principis potentiâ devicta ,

Seu

Ejus celsitudini

Profundè inclinata.

Fecerit olim

Xerxes in profundum

Pedicas aureas ,

Ut Neptunum alligaret ,

Qui fluctibus ferociret.

JOANNES

Sublimiori usus consilio ,

Noluit eum alligare ;

Sed

Iter sternere ,

Ut

Liberiùs excurreret.

Hinc verò

*Potissimo Eum jure
Dominum maris appellaverim,
Quòd
Non libertatem coercuerit,
Sed
Concesserit.
E' Tago rediens
Novos amnes,
Residesque aquas
A longè conductas
Aridis Civitatis visceribus
Infundere curavit,
Deditque
In deserto aquas,
Flumina in invio,
Ut daret potum populo suo.
Quot tamen ad aquas conducendas*

Arcus extruxit,
Tot sibi
De siccitate superatâ victori
Triumphales arcus erexit;
Ipsæque limphæ;
(Habent siquidem,
Qua plaudant linguam,)
Dum fluent, plaudent
De rusticanis
Urbanas facienti;
Ipsique
Quotquot
Earum latices potaverint,
Earum etiam perennitate bibent,
Quo grates modo persolvent;
Neque enim
Aliter evaderent

*Tanto beneficio conformes ,
Ni fuerint perennes.
Operibus
Et factu difficillimis ,
Et usu sempiternis
Intra ,
Et extra Civitatem peractis ,
Fecit
Frugibus uberem ,
Pastionum numero letam ,
Rivis metallorum fluentem ,
Porticibus accinctam ,
Circuitu immensam ,
Tantoque Domino ,
Si non parem ,
Aptiorem.
Hinc*

Facile est conjicere ,
Quo
Civium flagret amore ,
Qui
Eorum utilitatibus
Adeo sedulus indulget ;
Idque dixisse sufficiat ,
Scilicet ;
Ulyssipone contagio oppressâ ,
Haud cogi potuit ,
Ut eam desereret ,
Ne
Ægrotantium curæ deficeret ;
Factumque est ,
Ut
Largissimo effuso thesauro
Suis salutem emeret ,

*Præsentia
Vitam redimeret.
Namque,
Eum
Ceu veneraretur tabes,
Non diu fuit,
Quin populo parceret,
Et
A Civitate abscederet.
Æquè
Suorum consulens utilitati,
Ac valetudini,
Pauperes ditavit,
Despectos sustulit,
Benemeritos præmiis affecit,
Et
Quasi novum,*

Felicissimumque Astrum

Illis enatum,

Omnium fortunas evexit.

Aureas monetas fecit excudi

Regiâque Imagine insigniri,

Ut nullus fuerit,

Cujus utilitatibus non adfuerit.

Regni

Speculatus commoda, & proventum,

Et specula, & vitrum

Confici decrevit,

Vitriariosque conductos accivit,

Qui

Ministrato spiritu

Utrumque efformarent,

Ut suis

Hæc ministratio spiritûs

*Esset in gloria ,
Dum
Fragilitatem è vitro noverint ,
Maculas ad specula terferint.
Armorum genus omne
Ut ad manus haberet ,
Fussit fabrefacere ;
Neque enim voluit tantùm
Militiæ arma movere ,
Sed
Domi conficere , & asservare.
Et locum destinavit ,
Et sæpe interfuit
Pulveri pyrro conficiundo ,
Ut vim adderet ,
Calorem incuteret ,
Splendorem sufficeret.*

*Mirabile findendis lignis
Condedit Artefactum
Aere impellente
Volvendum,
Ut suis inservitura
Ipsa etiam cogeret Elementa.
Navale construendis navibus,
Arsque
Constructis in mare detrudendis ,
JOANNIS sollicitudini
Opus est debitum.
Scilicet ,
Quæ quondam nautarum turbâ,
Ac
Troclearum machinâ
Vix movebantur ,
Nunc JOANNIS nutui*

*Raptim auscultantes
In mare defiliunt,
Quasi
Et rudiores trunci
Tanti Principis numen advertant,
Eique obtemperaturi
Sponte accurrant.
Sericam Textrinam
Extrui permisit,
Ne,
Eo sub Rege,
Ullo Regnum deficeret ornatu.
Papyraceam Fabricam
Omnium votis
Jam pridem exoptatam,
Et fecit introduci,
Et stabiliri;*

*Meritòque,
Ejus siquidem
Conscribendis actis
Quotquot erant,
Non sufficerent.*

Hæc omnia

Non

Diurnâ temporis intercapedine,

Sed

Festinâ

Confecit celeritate;

Etenim

Addidit tempori,

Quod suo detraxit otio.

Usque adeo

Somno, epulis, venatione,

Choreisque fraudatus;

*Rebus, commodisque publicis
Omne tempus impendit;
Miroque modo
Præteritum revocat,
Præsens sistit,
Futurum prævenit.*

Profectò

JOANNIS

*Labor hic indefessus,
Ardor continuus,
Non humanum,
Sed*

*Pene Divinum simulat;
Sua enim*

*Cùm sint omnibus intervalla,
Et terra
Cesset novalibus,*

*Et terrigenæ
Operibus,
Solutus JOANNES
Quietem non admittit.
Scilicet
Assiduè laborat,
Ne sui
Labore deficiant;
Neve
Otio torpeant.
Pervenit
Ad remotiores orbis plagas
Hæc mirabilis
JOANNIS sedulitas
Adeo regnandi magistra;
Eaque pellecti nonnulli populi,
Tanti Principis*

*Fœdera ambierunt,
Summam rati felicitatem
Illius ditioni subjacere.*

Nonnulli etiam Reges

JOANNIS

Amicitiam exorârunt,

Seseque

Illi

Vestigales obtulerunt,

Ceu Coronæ

Decus augere vellent,

Cum

Ejus sub tributo viverent.

Qui sibi

Ita strictè vinxit alienos,

Haud posset non strictiùs

Vincire suos,

Quos
Præsentiâ reddit allectos,
Humanitate pronos,
Assuetudine captos,
Moribusque, ac virtutibus
In stuporem converfos.
Primam illius virtutem
Non satis dignoscet,
Qui
Omnes animadvertet;
Illud tamen certum;
Primum, quod exhorrescit vitium,
Esse mendacium.
Eapropter
Assentatores
A se, ac ab Aula arcere
Longè satagit,

*Ut à fucatis mendacij venenis
Longè absit.
Æquè, ac veritatis amator,
Secreti cultor
Proprium & alienum occulit,
Ac si
Illius oblivionem ceperit.
Ejus deliberationes
Adeo sunt arcanae,
Ut
Una tantùm mens Divina,
Quæ suggerit,
Noverit.
Cùm sciat,
Bonum esse
Sacramentum Regis abscondere,
Id tantùm bonum absconditum*

*Sibi servat ,
Qui
Cætera omnia
Liberaliter communicat.
Clementia ,
Propria imperantium virtus ,
Nulli fuit prior Imperatori ,
Cum
Roboretur clementiâ thronus Ejus.
Eâ ductus ,
Arma curta prohibuit ,
Fecitque ,
Ut non arma ,
Sed leges timerentur ;
Ratus
Suis gloriosius esse ,
Non è proximo , sed è longinquo*

Timeri.

Eo regnante

Facta est sibi consors Iustitia,

Quæ

Nemini fuit charior;

Cuique

Nemo fuit indulgentior;

Fecit namque

Et coli, & ministrari.

JOANNI

Debetur utique

Totius Civitatis & Regni

Securitas;

Quippe qui

Novissimis legibus cavet,

Nequis

Sibi timuerit;

*Cùm enim
Nemo
Impunè possit esse malus,
Nec malus, nec miser
Ullus erit.
Profectò
Ni JOANNES
Tot aliis
Præclarissimis actis
Sibi
Immortalitatem comparasset,
His tantùm legibus
Eam satis comparare posset;
Quibus
De nequitia extinctâ,
Deque
Incolumitate publicâ servatâ*

*Iustitia ,
Et Clementia ,
Trophæum ,
Et monumentum
Posuit æternum.*

*Præterea
Optimâ opportunitate
Novit etiam induere
Severitatem Domini ,*

*Quin exueret
Affabilitatem amici ;
Unus profectò ,
Et eo vel maxime
Ex omnibus unus ;*

*Quippe cui
Non idem fuit esse Rex ,
Atque Tyrannus ;*

Imò
Pro tyrannide
Appositâ benignitate,
Fecit,
Quòd in Se
Reperirentur conjunctæ,
Ac
Mirarentur unitæ
Humanior Majestas,
Insimul &
Pene Divina benignitas.
Bonos
Gratiis cumulans,
Malos
Supplicio efficiens bonos,
Utrosque
Reddit meliores

Cui
Tot honores, ac largitiones
Quotidie impertitur,
Ut
Præ nimia liberalitate
Forsan
Sterilis videri posset in posterum,
Ni,
Quæ maxima in dies congerit
Beneficia, & munera,
Ipsa in dies
Eum
Ostenderent facundiozem.
Profectò
Nec immoderatioz
Honorum ambitus,
Nec effrænioz

*Munerum aviditas
 Posset exoptare
 Quot JOANNES
 Congregationi dignatus est conferre;
 Siquidem
 Superant ambitum,
 Et aviditatem excedunt.
 Non minùs immensa,
 Ac JOANNIS liberalitas,
 Est illius Sapientia.
 Non illum
 Rerum causæ latent,
 Non effectus, non accidentia;
 Omnia
 Dignoscit, prævidet, comprehendit.
 Negotia, etsi maxima,
 Sunt Eo minora.*

*Nullum est ,
 Quod ,
 Ceu è sublimi , non spectet ;
 Nullum ,
 De quo
 Insolubilia non objiciat ;
 Nullumque ,
 De quo
 Objecta non solvat ,
 Progressus non animadvertat ,
 Exitus non prædicat ;
 Quasi Illi
 Gratia contulerit divinare ;
 Cùm tantùm
 Sapientia conferat discurrere.
 Id verò
 JOANNIS Sapientia ignorat ;*

Nempe

Se tegere;

Seque omnino notam facere.

Tot egregias animi dotes

Noluit natura occludere,

Sed

Ab hospitio indicare.

Idcirco

Formavit elegantiam Corpus

Nulli non majestate notum,

Etiamsi Dignitatis in scio;

Siquidem

Ab oculorum fulgore,

A' risu gravi,

A' gestu serio,

A' sermone maturo,

A' veneranda,

*Pariterque gratâ venustate
Sublimioris mentis,
Regijque spiritûs
Colligitur domicilium.*

Scilicet,

Cùm ad Regni confinia pervenerit

Regalia fœdera firmaturus,

Traditis, & acceptis

Regiis Sponsis,

Illicò

Eloquens species

Declaravit Illum.

Erat utique

Regni Primoribus stipatus,

Auro, gemmisque

Regem simulantibus

(Neque enim

*Magnificentius spectaculum
 Mirata est tellus,)*
*Nullique Hispanorum
 Antè visus
 Haud potuit videri, & nesciri,
 Cùm
 Per indicia vultûs, & corporis
 Dignosceretur splendor Dignitatis,
 Ac
 Per elegantiam Hospitij
 Majestas Hospitis.
 Crediderim,
 Naturam in Eo efformando
 Omnes
 Impendisse, & expendisse vires,
 Factamque fuisse inopem,
 Nec non*

Et Artem inertem,
Ut altera
Parem efformaret,
Altera
Similem effingeret;
Neque enim
Ullum hucusque simulacrum
JOANNEM
Expressit ad vivum.
Nempe
Illibatus animi candor,
Igneusque
Charitatis ardor,
Quibus
Egregia nitescit forma,
Quosque
Liberalis contulit gratia,

*Nullius Artis ,
Quantumvis operosioris ,
Exprimerentur diligentia.
Forsitan ,
Cum à fucis & fictis
Adeo abhorreat ,
Minimè patitur
Pigmentis effingi ,
Minimè actionibus ostentari ;
Quas
Non ipsomet tempore exerceat ;
Minimè tandem
Non nisi luce , umbrâque alienâ
Conspici ,
Qui propriâ
Omnibus solet elucère ,
Omnesque obumbrâre.*

Adeo rerum , non colorum
Amicus est !
Attamen
Ut cumque fuerint
Ejus simulachra ,
Iis allecti
Complures confluxère ,
Et confluunt Exteri
Suis è sedibus emoti ,
Ut intueantur faciem ,
Cujus
Mirati sunt Effigiem.
Quidquòd
Par domesticos ardor excitat
Quoties JOANNES
Divorum solemnibus
Templa invisit ,

*Aut aliorum
Per Urbem vehitur ;
Solent namque
Tecta ipsa pene commoveri ;
Populus,
Aut per fores in publicum proruere
Aut
Per fenestras attendere ,
Aut
Ex ædium culminibus
Prospicere ;
Nemoque
Sibi videre sufficiens ,
Etiam cum sæpissimè videat ,
Satis vidisse putat ;
Meritòque ;
Cum JOANNES*

Satis videri non possit.

Nequid

Tanti Principis defuerit felicitati,

Post beneficia adeo maxima

A Cælo sibi collata;

Voluit etiam tellus,

Veluti Cælo æmula,

Suas

Illi opes conferre.

Usquequaque

Gemmarum, adamantum,

Auri, argenti,

Metallorumque feracissima,

Cùm

30 ANNIS pedibus

Calcari non possit;

Quæ pretiosa genuit,

Calcanda exhibuit,

Ut ita fierent

Pretiosiora.

Ex quo

A Summo rerum Opifice

Fuit condita

Hosce thesauros

JOANNI servavit;

Nullum siquidem

Digniorem illis invenit;

Is tamen

Est JOANNES

Ut illos

Non sibi servandos,

Sed Deo,

Divis, Templis, Aris,

Domesticis, Exteris,

*Et,
Ut verbo dixerim,
Omnibus inservituros
Accipiat.
Nimirum
JOANNIS
Magnificentia, & munificentia
Universus ditefcit orbis.
Denique
Successit ad Reipublicæ vota,
Ceu tantæ felicitatis corona,
Regia soboles.
Fœcundavit
Augustissimum thalamum
Maria,
Et naturæ, & gratiæ privilegiis
Nulli secunda;*

*Nunc
Asturiarum Principis Sponsa,
Et numquam non
Lusitanorum cordium Domina;
Hæc ,
Veluti Aurora solem ,
Præcessit Petrum
Non diu post in lucem editum ;
Brevisque
Solis ad instar
Occasu absconditum.
Futuro Regni augmento
Destinavit Cælum
Joseph
Brasiliarum Principem ,
Patri per omnia conformem ;
Neque enim*

*Regnum cresceret ,
Ni JOANNES
Similem sibi procrearet ,
Quem
Post se relinqueret.
Illum
Marianna
Hispaniarum Regum Filia ,
Omnibus
Animi , corporisque dotibus
Locupletata ,
Assequuta est Sponsum ,
Regiæque Prolis
Fecit Parentem.
Quartum sortitus est locum
Carolus ,
Qui*

*Vix tertium explevit lustrum ,
Obiit ,*

Ut æternum viveret.

Fuerat ei nasci ,

Pene mori ;

Cùm fuerit

Fermè semper agrotare.

Petrum

Quinto natum

Servat adhuc Cælum incolumem ;

Forſitan , ut ostendat

Addi posse

Majestatem naturæ

Per mores , ac exempla vitæ.

Postremus extitit

Hujuscê sæcunditatis fructus

Alexander,

Qui,
Quantumvis natu minimus,
Alexandro Magno major,
Nondum vir,
Sed
Adbuc puer,
Quin pugnaret, vicit mundum;
Translatusque
In terram viventium,
Ibi triumphat victor,
Ubi nullus est victus.
Hac Regiâ,
Pariterque numerosâ Sobole
Non potest non esse firma
Spes felicitatis Lusæ;
Hæc tamen felicitas
Longè quidem major evadet

Cùm JOANNES
Ita multum, diuque vixerit,
Ut

Fiat Ejus posteritas numerosior,
Spesque nostra securior.

Profectò

JOANNIS salubritas,

Vitæ sobrietas,

Morum frugalitas,

Vigor corporis,

Ardorque animi

Ad summam senectutem

Perventum iri spondent,

Tamque felicibus eventibus,

Quàm

Primo adolescentiæ flore

Gubernacula Regni suscepit.

Id
Omnes quàm ardentissimè exoptant
(Utinam
Tantum votorum compotes fiant,)
Scilicet,
Ut
JOANNIS vita
Annorum longitudine
Factorum gloriam
Æmuletur.

FACULTAS CONGREGATIONIS.

*CENSURA R. P. JOSEPHI TROYANO,
S. Officij Qualificatoris, Trium Ordinum Mili-
tarium Examinatoris, Moralis Theologiae
Magistri.*

REVERENDISSIME PATER.

Librum primâ fronte inscriptum: *Joanes Portugalliae Reges ad virum expressi calamo* ab admodum R. P. Emmanuele Monteyro, Congregationis nostræ decore, de quo jubeor censere ex animi sententia, laudare esset magis ex animo; siquidem quidquid in eo, semel, & iterum perlecto invenio, me in Authoris, & Operis laudes impellit, allicit, inducit. Ea est Authoris sublimitas, eaque Operis majestas, ut ab Opere Author ipse sublimior; ab Authore verò Opus Regium pariter enotescat. Profectò mirabitur quantum hoc in opere sese forma extollat, ut materiæ altitudini conformis evadat; evaditque; namque nihil in eo non elatum; nihil non magnificum;

Hh

nificum;

nificum; nihil non decorum. Mirabitur Authorem in tam consimili gestorum serie, non in eandem recidere sententiam, cum præ sæpe necessum sit eandem referre actionem. Mirabitur qua gravitate incipiat, incæptaque ad imum deducat, quasi sublimitatem à se natam minimè possset experiri degenerem. Mirabitur denique, sive spectetur iudicium, & ingenium; sive doctrinæ copia, & dispositio; sive styli puritas, & elegantia, mirabitur (in quam) iudicium acerrimum; ingenium acutissimum; doctrinæ copia uberrima; dispositio ordinatissima; stylique puritas, ac elegantia, quasi Augusti sæculo effusa. Nihil equidem, nihil in hiscè Elogiis reperitur, quod elogiis dignum non reperiatur; nihil siquidem in illis archaicum; nihil obscurum; nihil illepidum; imò sententiarum electio, eruditionis appositio, acuminum præstantia, argutiarum decentia, terminorumque proprietas, ad id scripturæ genus natum indicant Authorem; quippe qui accuratam totius latinitatis observantiam (veluti mare flumina) in se continens, dictionis puræ, ac maculæ elegantia

tia fluente propinat. Neque tamen dubito, (imò hinc, ni mea me mens fallit, ariolor) fore non nullos, qui, de tam acurate absoluto penso, malè sentiant; sunt enim non nulli, quorum invidia transvertit sensus; verum non mediocris hæc erit Authoris laus, scilicet, Optimè meritis coæquari, suoque in discrimine solabitur uno (neque enim in hoc perdifficili scripturæ genere sunt plures,) qui, egregius cum fuerit acuminum repertor, vocatus est acuminum confarcinator. (*) Ea est multorum conditio, inficere, quæ nequit efficere, carpere, quæ non capit.

(*)
*Encomium, &
 acuminum confar-
 cinator, quum
 plerique iudicij
 pravitate man-
 tur. Jovencius,
 de Juglari Elo-
 giorum Authore
 loquens in lib. in
 script. Magistris
 Scholarum s. 3.
 fol. mib. 49.*

Censeo igitur Opus hoc tam disertè, ac graviter scriptum, dignum esse, cui facultas concedatur, ut quantò citiùs lucem videat; debetur namque Reipublicæ litterariæ, cui iniquum esset non præstare, quod ad illam exornandam maximè conducit: debetur Regiæ Academiæ, quam injustum esset tam insigni scriptore fraudare: debetur Lusitaniæ, ne suo sola se jactet Thesauro Italia; Juglari Nicæa; Labè Gallia; debetur denique Congregationi nostræ, quam hoc præ-

clarissimo Authore longè arbitror inclarescere. Hoc meum Qualecunque judicium. Ulyssipone è Congregatione Oratorij Idibus Septembris Anno Dñi M. DCCXLI.

Josephus Trojanus.

*CENSURA R. P. RODERICI SADÆ ,
Trium Ordinum Militarium Examinatoris,
Sacra Theologia Magistri Primarij.*

REVERENDISSIME PATER.

Liber Elogiorum à P. Emmanuele Monterio nostræ Congregationis compositus, meæque censuræ commissus, obsequentem potiùs observationem, quàm censoriam animadversionem sibi vendicat. Magno apud omnes in honore habetur Elogiorum Volumen Emmanuelis Thesauri, Scriptoris Encomiastici insignis: at quantò plùs honorandus, plurisque faciendus liber iste, non illius Emmanuelis Thesauri, sed alterius Emmanuelis thesaurus, planè ditissimus? Quinque continet Elogia, seu Quinque

que limpidiſſimos lapides , detorrente clariffimi ingenij electos ; non qui in fronte alicujus adverſarij infigantur ; nec enim niſi efrontem adverſarium habere poſſe exiſtimo librum undequaue præclarum , Luſitano Regno apprimè glorioſum , ac nemini non proficuum : lapides potiùs dicam pretioſiſſimos, quibus Luſitanorum Regum corona ampliùs decoretur , aſſulgeat , ac diſceſcat : Lapidem dicam pretioſiſſimum , appoſitè quidem non niſi quinarium numerum adimplentes , ſcilicet , ut novo hoc perilluſtri quinario inſigniri gaudeant Luſitana ſtegmata , quæ jampridem ſacratiori quinario Redemptoris ſtigmatum decorari geſtiunt : lapides tandem dicam , in quibus Regius Author , & nominis , & ingenij æternum exaret monumentum. Ergo ut ſenſum meum planè aperiã , nihil Fidei diſſonum, nihil bonis moribus repugans, nihil Congregationi noſtræ indecorum continet liber iſte optima quinque Regum enarrans facta , in quibus puritas Fidei nitet quibuſque ad rectè operandum ingenuæ mentes alliciuntur ; quippe

Compo-

Componitur Orbis

*Regis ad exemplum , nec plùs inflectere sensus
Humanos edicta valent , quàm vita regentis.*

Quæ omnia , cùm à Congregationis Filio accepta referantur , in ejusdem Congregationis decus eximium redundare quis neget ? Igitur dignum censeo librum , qui typis mandetur , qui omnium oculis obversetur , qui omnium animis imprimatur. Ulyssipone in Congregatione Oratorij die 27. Setembris 1741.

Rodericus Sadæ.

F A C U L T A S.

P. Dominicus Pereyra Præpositus Congregationis Oratorij Ulyssiponensis facultatem cōcedo , ut Opus inscriptum: *Joannes Portugallia Reges ad vivum expressi calamo à P. Emmanuele Monteyro Congregationis Oratorij Præsbytero*, ab aliquot ipsiusmet Congregationis viris doctis ad id deputatis revivum , & approbatum typis mandetur. In
cujus

cujus rei fidem has litteras manu mea subscriptas , & Officij sigillo munitas dedi. Ulyssipone , è Domo Congregationis Oratorij. 30. Setembris 1741.

Dominicus Pereyra

Præpositus Congregationis Oratorij.

F A C U L T A S

ACADEMIÆ REGIÆ

CENSURA PRÆCLARISSIMI DOMINI

Philippi Macielis, in Tribunali pro Conscientia, & Ordinibus Militaribus Regij

Deputati.

GRatias vobis , Excellentissimi , & Illustrissimi Viri , quàm possum maximas habeo ; non quòd mihi Cenforiam Virgam tradidistis , sed quòd tantum opus, ut verè dicam palmarium , inter primos legere pro vestra benignitate permisistis. Quale etenim ingenium , vel Bœoticum erit,

erit, quod his argutiis vehementer non delectetur; & quantum valeat mens ritè, quantumque faustis sub penetralibus nutrita indoles non agnoscat? Vos tamen, Amplissimi Patres, ignoscite mihi, si vobis non obtempero, & virgâ depositâ, Opus non carpere, sed ad Operis coronam lauros carpere deliberavi. Fateor enim, me diffisum ingenio meo Censoriam provinciam abhorrere; quippe quantum me; Dij Boni? mea premunt, tantum delectant aliena: haud me poenitet de meo ingenio diffidere semper; etenim nescio quo pacto magis in studiis homines timor, quam fiducia decet; & quantum arrogantiam studiosis hominibus nocere, tantum timorem, & diffidentiam prodesse cognosco. Verum Censorem agere audacter libeat; jamque Ariftarchus fio: hunc Librum evolvere: hos quinque limpidissimos, & lepidissimos lapides auspiciatò de Pindi flumine ad temporis audaciam comprimendam electos contempler: hoc tam difficile scribendi genus ad disciplinæ præcepta perpendo: temporibus nostris gratulor pro ingenio tali, quòd tam
acuta

acuta omnia , tam apta, tam expressa in his lapidibus scripserit. In periculoso negotio versatur , qui cum Regibus , aut de Regibus loqui coactus est ; sed tam decenter hi lapides de Regibus loquuntur ; ut non Scriptor , sed Reges ipsi loqui videantur. Satis jam de tantorum Principum Virtutibus Poësis , Historia , Oratoria , Pictura , & Sculptura Expresserant : hoc unum deerat , animam his lapidibus afflare : afflavit tandem , & cineres immortalitati redivivos restituit ; nostrumque Augustissimum Protectorem in vivis ad huc penè Divinum præfagit, nunquam moriturum. Qualem famam adepti poterit hoc Opus , vos prudentissimi rerum æstimatores cognoscetis , quam jussu vestro in Gentibus ipsam nulla vis, nulla ætas extinguet. VIII. Idus Augusti M. DCCXLI.

Philippus Maciel.

*CENSURA PRÆCLARISSIMI DOMINI
Ludovici Francisci Pimentelij Regia Domûs
Generosi, Regni Cosmographi Maximi.*

ILLUSTRISS. ATQUE EXCELLENTISS. DÑI. SAPIENTISSIMI CENSORES.

QUOD à vobis habui gratissimum mandatum exequutus sum ; legique has quinque Inscriptiones totidem Lusitanorum Regum Imaginibus adjungendas, quas doctissimus P. Emmanuel Monterius eleganter & argutè composuit. In eis elucet ingens Auctoris eruditio , & summa dexteritas, qui egregio argumento egregium adhibens ingenium , stylo ad hoc genus scripturæ penitus accommodato gesta eorum Regum præcipua designat, summatimque laudes ostendit ; atque omnia præcepta adimplet , quæ de conscribendis Elogiis celebriores Magistri tradidère : jucundiores argutias imitatur in quibus ipsi excellere : ipsis quandoque excellit.

In hoc solum peccare arbitror Auctorem , quòd dum tantummodò pollicetur quinque Regibus ornamenta condere , suas etiam

etiam laudes Regum laudibus immiscet , æquâ lance suo nomini , ac illorum nominibus immortalitatem confert. Sic Phidias cum Jovis statuas construebat illius gloriæ particeps efficiebatur , consorsque in eo , quod sicut Jovem Phidias , ita Phidiam expressus Jupiter immortalitati commendabat.

Cæterùm cùm tam præclaris Auctor suum nomen inferat nominibus , non est quòd dubitem quin ab omnibus dignus æstimetur Regiæ Academiae Socius in hujus Operis editione nominari ; nec quin ipsi Academiae magno decori futurum sit nomen istius Socij , qui præstantiam sui meriti tam illustri significatione , exponit. Vestrum tamen est quod sit æquissimum cencère , atque edicere Ulyssipone Occidentali Nonis Juliis Anno Domini 1741.

Ludovicus Franciscus Pimentel.

O Director, e Censores da Academia Real da Historia Portugueza daõ licença ao Padre Manoel Monteyro, para usar do titulo de Academico no livro intitulado : *Joannes Portugallia Reges ad vivum expressi calamo*, vistas as Approvações dos Academicos, a que se commetteo o feu exame. Lisboa Occidental a 14. de Agosto de 1741.

Conde da Ericeyra.

Conde de Assumar.

Luiz Cezar de Menezes.

Alexandre de Gusmaõ.

Nuno da Sylva Telles.

FACUL-

FACULTAS

SANCTI OFFICIJ.

*CENSURA R. P. M. Fr. BERNARDI
do Desterro, Trium Ordinum Militarium
Examinatoris, Sancti Officij Qualifica-
toris, &c.*

EMINENTISSIME, AC REVERENDISSIME DOMINE.

DE mandato Eminentiaë Vestraë ma-
ximâ animi cum voluptate vidi, &
inspexi, diligenterque perlegi li-
brum, cujus titulus: *Joannes Portugallia Re-
ges ad vivum expressi calamo à R. admodum
P. Magistro Emmanuele Monteyro Pref-
bytero Congregationis Oratorij Olyssipoc-
cidentalis, Regiæ Academiaë Socio, in quo
cùm nihil repererim Orthodoxæ Fidei, aut
bonis moribus oppositum, nihil, quod ele-
gantiam maximam, & singularem in di-
cendo stylum, atque integritatem non de-
monstret, ideo illum omnino dignum cen-
seo*

feo ut typis committatur. Ulyssipone Occidentali in Conventu S. Dominici 5. die Maij anno 1741.

Fr. Bernardus do Desterro.

*CENSURA R. P. M. DOCTORIS DOMNI
Joannis Evangelistæ Sancti Officij Qua-
lificatoris, &c.*

EMINENTISSIME DOMINE.

FÆlix sanè Calamus R. P. Emmanue-
lis Monteyro Ulyssipoccidux Congre-
gationis Oratorij Præsbyteri, Regiæ-
que Academia Socij, quinque primos nos-
tri Lusitani soli, & solij Augustissimos
Imperatores, videlicet Joannes Portugallia
Reges ad vivum exprimit quincuplici hoc
libro, quem præcepto Eminentia vestra
obtemperans acuratâ Cogitatione per le-
gi; nihilque in illo deprehendi, quod à
recta Fide, bonis ve moribus devians re-
prehendi valeat, vel quod summam ele-
gantiam,

gantiam , acerrimumque ingenij acumen non redoleat.

Scio equidem', testante Bungo , Ægyptios olim Astrum pingere solere , dum quinarium numerum vellent significare: ast Sapiientissimus hic Author , qui tot Astra pingit, quot Joannes effigiat, dum quinum reddit quemlibet è quinque , in quolibet splendescere facit Portugallia Quinas. Dignissimum igitur censeo adeo præclarum Opus , ut amoto sipario , publicum prodeat in theatrum , ne sub modio delitescens, literarium Orbem tanto lumine Orbum reddat. Hoc meum judicium. Ulyssipone Orientali in Regali S. Vincentij Cœnobio: die 12. Maij , anno 1741.

D. Joannes Evangelista.

V Ista as informaçoens , pódem-se imprimir os Elogios , que se appresentaõ ; e depois de impressos tornarão para se conferir , e dar licença , que corraõ , sem a qual naõ correrão. Lisboa Occidental 12. de Mayo de 1741.

Fr. R. Alancastro. Sylva. Soares. Abreu.

FA-

FACULTAS

ORDINARIJ.

PO'dem-se imprimir os Elogios, de que se trata , e depois de impressos tornarãõ, para se conferir, e dar licença para que corraõ. Lisboa Occidental 5. de Junho de 1741.

D. Valerio Arcebispo de Lacedemonia.

FACU-

FACULTAS
REGIA.

CENSURAR. P. M. D. JOSEPHI BARBOSA
*Regiæ Academia Socij, Trium Ordinum Mi-
litarium Examinatoris, Brigantinae Domûs
Historiographi.*

DOMINE

ERat animus patrio sermone meam de
hoc libro sententiam dicere; absonum
quippe mihi videtur Lusitanè interro-
gari, & latinè respondere; sed ne aliis in-
juriolus fiam, qui latinè scripserunt, lati-
ni sermone dicam quod sentio. Eâ curâ, &
brevitate, qua potui, ne utilitati publicæ
nocerem, evolvi librum, cui titulus: *Joan-
nes Portugallia Reges à Patre Emmanuele
Monteyro, doctissimo Congregationis O-
ratorij Ulyssiponenſis Præsbytero compoſi-
tum. Nihil in eo inveni reprehensione dig-
num: omnia excitant admirationem, seu
spectetur argutiarum pondus, & numerus,
Kk seu*

feu copia dicendi perpetuò florens , feu in
similibus jocundiffima novitas. Exprimit
ad vivum virtutem bellicam , qua Joannes
Portugalliæ Reges , vel ut Patriam serva-
rent , vel ut fines Imperij dilatarent , hos-
tes debellarunt ; prudentia , cujus gratiâ
Respublica stetit ; & mores verè Regios,
adcujus exemplum tota se Aula composuit.
Ut Opus æternitati commendaret , usus est
Author calamo pro penicillo ; nam colores
pallent , & evanescunt temporis diuturni-
tate ; æternant verò sudores typographici.
In dubium verti poterit ; superet ne Opus
materiam ? Satis erit dicere , quòd æquavit.
Siquis nescit Authorem , optimè noscet ex
libro , qua de causâ Regalem Pentagonum
jurispublici faciendum esse judico ; non
enim peccabit in Regnum , qui de Regi-
bus scribit , nec in eorum leges , qui Le-
gislatores laudat. Sic censeo. Ulyssipone in
Domo Sanct. Mariæ de Divina Providentia
Clericorum Regularium 3. Idus Octobris,
anno à reparata salute millesimo septingen-
tesimo quadragesimo primo.

D. Josephus Barbosa C. R.

Que

Que se possa imprimir vistas as licen-
ças do Santo Officio , e Ordinario , e
depois de impresso tornará á Mesa
para se conferir , e taxar , e dar licença que
corra , e sem isso não correrá. Lisboa 12.
de Outubro de 1741.

Teixeira. Cardial. Costa.

LICEN-

L I C E N C A S.

Do Santo Officio.

Cohæret cum originali. Ulyssipon. in
Congregat. Oratori 19. Aprilis 1743.
Philippus Tavares.

Visto estar confôrme com o original,
póde correr. Lisboa 26. de Abril de
1743.

*Fr. R. Lancastro. Teixeira. Sylva. Soares.
Abreu. Amaral.*

DO ORDINARIO.

PO'de correr. Lisboa 27. de Abril de
1743.

Dantas.

DO PAC,O.

Que possa correr. Lisboa 26. de Abril
de 1743.

Pereira. Teixeira. Vaz, de Carvalho. Costa.

